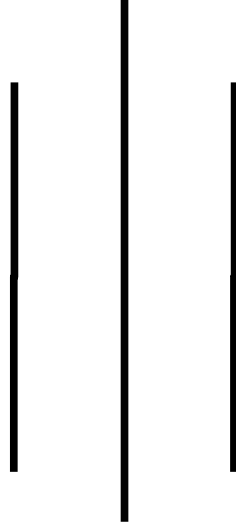

प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान मापदण्ड, २०७८

प्रदेश सरकार
कृषि मन्त्रालय
प्रदेश नं. १, विराटनगर

प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान मापदण्ड, २०७८

प्रस्तावना:

प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान ऐन, २०७७ तथा प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान नियमावली, २०७८ को उद्देश्य बमोजिम कृषि विकासका विभिन्न विषयहरूमा प्रदान गरिने अनुदानको वितरणलाई व्यवस्थित र पारदर्शी बनाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न वान्छनिय देखिएकोले प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान ऐन, २०७७ को दफा १८ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी मन्त्रालयले यो मापदण्ड बनाएको छ ।

परिच्छेद- १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस मापदण्डको नाम "प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान मापदण्ड, २०७८" रहेको छ ।

(२) यो मापदण्ड तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस मापदण्डमा:-

(क) "ऐन" भन्नाले प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान ऐन, २०७७ सम्झनु पर्छ ।

(ख) "कार्यालय" भन्नाले प्रदेशका सबै मन्त्रालय मातहतका कार्यालयलाई सम्झनु पर्छ ।

(ग) "कृषि कर्जा" भन्नाले नेपाल राष्ट्र बैंकको निर्देशन बमोजिम इजाजत प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कृषि क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह गर्ने गरी सोही वर्गमा वर्गिकरण गरेको कर्जा सम्झनु पर्छ ।

(घ) "जिल्लास्तर छनोट समिति" भन्नाले नियमावलीको नियम ९ बमोजिम गठित समिति सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "नियमावली" भन्नाले प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान नियमावली, २०७८ सम्झनु पर्छ ।

(च) "प्रदेशस्तर छनोट समिति" भन्नाले नियमावलीको नियम ११ बमोजिम गठित समिति सम्झनु पर्छ ।

(छ) "प्रोत्साहन अनुदान" भन्नाले मापदण्डमा उल्लेख गरिएको क्षेत्रफल वा परिमाणमा कृषि तथा पशुपन्छीजन्य उपज उत्पादन गरे वापत पाउने नगद अनुदान सम्झनु पर्छ ।

(ज) "मन्त्रालय" भन्नाले कृषि मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद- २

कृषि सेवा तर्फका कार्यक्रमहरूको मापदण्ड

३. कृषि सेवा तर्फका कार्यक्रमहरूको मापदण्ड देहाय बमोजिम हुनेछ ।

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
१	प्रोटेक्टेट हार्टिकल्चर प्रवर्द्धन तथा प्रविधि विस्तार	- प्रोटेक्टेट हार्टिकल्चर प्रविधि भन्नाले हाइटेक ग्रिन हाउस, नेचुरल्ली भेण्टीलेटेड ग्रिनहाउस, एग्रीनेट हाउस, प्लाष्टिक घर (जि.आइ.पाइप वा बाँसको) मा सूक्ष्म सिचाइ पूर्वाधार तथा प्लाष्टिक मल्विड (छापो) प्रयोग गरी उच्च मुल्ययुक्त विशेष गरी तरकारी, मसलाबाली तथा अन्य बाली र सो का वेर्ना उत्पादन प्रविधिलाई सम्झनु पर्दछ । - प्लाष्टिक टनेल/घर भन्नाले जि.आइ. पाइप वा बाँस र सिलपोलिन वा UV प्लाष्टिक प्रयोग गरी बनाएको घर वा टनेललाई सम्झनु पर्दछ ।	प्रोटेक्टेट हार्टिकल्चर सम्बद्ध संरचना निर्माणमा कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिने छ ।

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		• हाइटेक ग्रीन हाउस भन्नाले तापक्रम व्यवस्थापनको अतिरिक्त व्यवस्था सहितको परावैजनी किरण अवरोधक पोलिथिन (UV Stabilized Polythylene film) र जाली (UV Stabilized thermal net) सँगै एग्री नेट वा इन्सेक्ट नेट (Agri Net or Insect Net) को आवरण Galvanized Iron वा Aluminium Locking Profile बाट निर्मित घरलाई सम्झनु पर्दछ । • नेचुरल्ली भेण्टिलेटेड ग्रीन हाउस भन्नाले तापक्रम नियन्त्रणको अतिरिक्त व्यवस्था नभई टप तथा साइड भेण्टिलेशनका माध्यमबाट तापक्रम व्यवस्थापन सहितको परावैजनी किरण पोलिथिन (U.V.Stabilized Polyethylene film) र जाली (U.V.Stabilized Thermal Net) को आवरण र Galvanized Iron वा Aluminium Locking Profile बाट निर्मित घरलाई सम्झनु पर्दछ । • एग्रीनेट हाउस भन्नाले फ्लयाट टप भई चालिस मेसको टप एग्रीनेट, एल्मुनियम शेड तथा क्रिस्टल साइड नेटको आवरण र Galvanized Iron Aluminium Locking profile बाट निर्मित घरलाई सम्झनु पर्दछ । • ग्रीन हाउस भन्नाले हाइटेक ग्रीन हाउस, नेचुरल्ली भेण्टिलेटेड ग्रीन हाउस तथा एग्रीनेट हाउस सम्झनु पर्दछ । • ग्रीन हाउस र प्लाष्टिक घर निर्माण गरी उच्च मूल्ययुक्त तरकारी उत्पादन गर्नका लागि छनोट भएका आवेदकहरू लाई तपसिल मध्ये कुनै एक कार्यका लागि अनुदान उपलब्ध गराइनेछ । ➤ बाँसको प्लाष्टिक घर निर्माण न्यूनतम १५०० वर्ग मिटर ➤ जि.आइ.पाइपको प्लाष्टिक घर निर्माण न्यूनतम १५०० वर्ग मिटर ➤ एग्री नेट हाउस न्यूनतम ३९५६ वर्ग मिटर ➤ नेचुरल्ली भेण्टिलेटेड ग्रीनहाउस निर्माण न्यूनतम १००८ वर्ग मिटर ➤ हाइटेक ग्रीन हाउस निर्माण न्यूनतम ५६० वर्ग मिटर	
२	चिया खेती प्रवर्द्धन तथा	• चिया खेती विस्तारको लागि कम्पनीहरूको हकमा न्यूनतम ५० हेक्टर जग्गा हुनु पर्नेछ । साना कृषक	• चिया खेतीको क्षेत्र विस्तार, प्रशोधन, यान्त्रिकरण,

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
	चिया प्रशोधन र बजारिकरण सहयोग	तथा सहकारीको हकमा कम्तिमा १० हेक्टर जग्गामा चिया खेती विस्तार गर्नु पर्नेछ । - प्रशोधन कार्यका लागि हरियो पत्तीको उत्पादन शुरू भएको हुनु पर्नेछ । - प्राङ्गारिक प्रमाणीकरण, ब्राण्डिङ्ग, प्याकेजिङ्ग र बजारिकरणका लागि प्रशोधन कार्य शुरू भएको हुनु पर्नेछ ।	प्राङ्गारिक प्रमाणीकरण, ब्राण्डिङ्ग, प्याकेजिङ्ग र बजारिकरणका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
३	व्यावसायिक किवी खेती	समुद्र सतहदेखि १२०० मिटर देखि २४०० मिटर उचाई सम्मका क्षेत्रमा कम्तिमा १० रोपनी क्षेत्रफलमा किवी रोपणका लागि अनुदान उपलब्ध हुनेछ ।	व्यावसायिक किवी खेतीको क्षेत्र विस्तार, उन्नत जातको विरुवा खरिद, माच व्यवस्थापन, सिंचाइ व्यवस्थापन, यान्त्रिकरण, प्रशोधन, भण्डारणका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
४	व्यावसायिक फलफूल बगैचा स्थापना सहयोग	ताप्लेजुड, पाँचथर, इलाम, ओखलढुङ्गा खोटाङ्ग, भोजपुर, संखुवासभा, तेह्रथुम धनकुटा, सोलुखुम्बु, उदयपुर जिल्लाहरुका लागि - सुन्तलाजात फलफूल, आँप, लिची, एभोकाडो, स्याउ, किवीका लागि न्यूनतम ५ रोपनी - केरा, स्ट्रवेरी, ड्रयागन फ्रुटका लागि न्यूनतम ३ रोपनी र प्रदेशमा सम्भाव्य अन्य फलफूलहरु न्यूनतम ३ रोपनी झापा, मोरङ्ग सुनसरी, उदयपुरका लागि - आँप, लिची, सुन्तलाजात फलफूल, सुपारी, न्यूनतम १५ कठ्ठा - कागती, मेवा, केरा, ड्रयागन फ्रुट न्यूनतम १० कठ्ठा - भुईँकटहर, स्ट्रवेरी र प्रदेशमा सम्भाव्य अन्य फलफूलहरु न्यूनतम ५ कठ्ठा	व्यावसायिक फलफूलको क्षेत्र विस्तारका लागि उन्नत जातको विरुवा खरिद, माच व्यवस्थापन, सिंचाइ व्यवस्थापन, यान्त्रिकरण, प्रशोधन, भण्डारणका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
५	नमूना कृषि फार्म स्थापना तथा सञ्चालन	विभिन्न फलफूल, तरकारी, औद्योगिक तथा मसलाजन्य वालीहरुको तोकिएको क्षेत्रफलमा नमूना कृषि फार्म स्थापना गर्न सकिनेछ । तरकारी वाली: बेमौसमी उत्पादनकाका लागि हाईटेक नर्सरी, ग्रीन हाउस वा नेट हाउस, थोपा सिंचाइ सहितको प्लाष्टिक घर भित्र व्यावसायिक तरकारी उत्पादन सम्बद्ध	नमूना कृषि फार्म स्थापना तथा सञ्चालनका लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण, सिंचाइ व्यवस्थापन, यान्त्रिकरण आदिमा लागतको अधिकतम ७५% अनुदान उपलब्ध गराउन

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		पूर्वाधार निर्माण गर्नु पर्नेछ । मौसमी तरकारीको हकमा कम्तिमा ३ हेक्टरमा तरकारी उत्पादन सम्बद्ध पूर्वाधार, यन्त्र उपकरण खरिद, नवीन प्रविधि अवलम्बन मार्फत तरकारी खेती गर्नु पर्नेछ । फलफूल बालीहरु: पहाडमा कम्तिमा १० रोपनी र तराईमा २० कठ्ठा क्षेत्रफलमा निम्न प्राथमिकता प्राप्त फलफूल बाली तराई- आँप, केरा, लिची, मेवा, स्ट्रबेरी, कागती, ड्रागनफ्रूट, भुईकटहर पहाड- कागती, सुन्तला, लिची, किवी, एभोकाडो, ओखर, स्याउ र स्ट्रबेरी उच्च घनत्व फलफूल खेती: पहाडमा कम्तिमा १० रोपनी र तराईमा २० कठ्ठा व्यावसायिक बाली: कम्तिमा १० रोपनी वा १५ कठ्ठा जमिनमा अलैची, चिया, अदुवा, वेसार, सुपारी उत्पादन र प्रशोधन च्याउ उत्पादन: कम्तिमा वार्षिक ५०० के.जी. कन्ये वा गोब्रे च्याउको बिउ प्रयोग गरी च्याउ उत्पादन वा कम्तिमा १००० मुडामा सिताके च्याउ बिउको प्रयोग गरी सिफारिस प्रविधि अनुसार च्याउ उत्पादन । मौरीपालन: कम्तिमा १०० वटा आधुनिक मौरी घरको प्रयोग गरी सिफारिस प्रविधि अनुसार मौरीपालन गरी मह उत्पादन, प्रशोधन र बजारिकरण । अन्य बाली तथा बस्तुहरु: तरकारी बालीको बिउ उत्पादन, पुष्प उत्पादन, मरिच लगायत भौगोलिक र प्राविधिक दृष्टीकोणले नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद मातहतका अनुसन्धान केन्द्रहरुले उपयुक्त ठहर गरेका बाली व्यावसायिक रूपमा पहाडमा न्यूनतम ५ रोपनी र तराईमा २० कठ्ठा भन्दा बढी जमिनमा लगाउन दिगो व्यवस्थापन सहितको लागत अनुमान तथा आम्दानी खुलेका बाली उत्पादन, प्रशोधन र बजारिकरणका कार्यहरु ।	सकिनेछ ।
६	रस्टिक स्टोर निर्माण	- सक्रिय रूपमा गुणस्तरीय बिउ आलु उत्पादन कार्य थालनी भएका सहकारी संस्था/समूह/निजी उद्यमीहरुले यो कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्नेछन् । निर्माण कार्य तथा सोको सञ्चालन सम्बन्धी प्रकृया कृषि ज्ञान केन्द्रले सहकारी संस्था/समूहहरु सँग सम्झौता गरी तय गरिनेछ । - रस्टिक स्टोर निर्माणका लागि रुख मुनी, उत्तर	रस्टिक स्टोर निर्माण लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		मोहडा, सेपिलो स्थान भएको जग्गाको छनोट गर्नु पर्नेछ । - गाह्रो निर्माण गर्दा सिमेन्ट जोडाईले तापक्रम बढ्न मद्दत पुऱ्याउने भएकोले ईटा वा ढुङ्गालाई माटोको जोडाईमा गाह्रो लगाउनु पर्दछ । - हावाको सञ्चार (भेण्टिलेशन) को लागि भई सतहमा २/३ स्थानमा १×१ फिटको भेण्टिलेशन झ्यालहरु राखी मुसा वा अन्य कीरा पस्न नसक्ने गरी मसिनो तारको जालीले बन्द गर्नु पर्दछ । यसै गरी स्टोरको भित्ताको माथिल्लो भागमा पनि १×१ फिटको भेण्टिलेशन झ्यालहरु राखी तारको जालीले बन्द गर्नु पर्दछ । - स्टोरको लम्बाई बढी र चौडाई कम हुनुपर्दछ । स्टोरको गाह्रो सर्गसँगै आलुराखे काठको तख्ता (न्याक) बनाउनेर बीचमा बाटो राख्नु पर्दछ । - हरेक तख्ता ९ ईन्च देखि १ फिटको फरकमा राख्नु पर्दछ । हरेक तख्तामा आलुको ३/४ दाना भन्दा उचाई नबढाई आलु राख्नुपर्दछ । तख्ताको चौडाई २ फिट, गहिराई ६ ईन्च र लम्बाई आवश्यकता अनुसार बनाउनु पर्दछ । - आलु राख्दा हरेक दानामा मधुरो प्रकाश पुग्नु आवश्यक हुन्छ । ६.५ फिट लामो तख्तामा अधिकतम १०० किलो आलु राख्नु पर्छ । - स्टोर घरको छाना कच्ची हुनु पर्दछ । यदि जस्ताको प्रयोग गरिएमा माथिबाट भुस, खर, छवाली राख्नु पर्दछ र जस्ता प्रयोग गर्दा छानाबाट हावाको सञ्चार नहुने भएको हुनाले भेण्टिलेशन झ्यालको संख्या बढाउनु पर्दछ । - रस्टिक स्टोरको क्षमता जग्गाको उपलब्धता, भण्डारण गर्ने बिउको परिमाणको आधारमा स्थानीयस्तरमा नै तय गर्नु पर्छ ।	
७	व्यावसायिक कफी खेती	- समुद्र सतह भन्दा ८०० मिटरको उचाईमा रहेको न्यूनतम १० रोपनीको क्लस्टर हुनु पर्नेछ । - छहारी व्यवस्थापन कार्य विरुवा रोपण गर्नु अगावै पुरा गरिसकेको हुनु पर्नेछ । - विरुवा रोपदा बगैँचाको रेखाङ्कन अनिवार्य रूपमा गर्नु पर्नेछ र प्राविधिक मापदण्ड अनुसार विरुवा रोप्नु पर्नेछ ।	कफि क्षेत्र विस्तारका लागि विरुवा खरिद, छहारी व्यवस्थापन, सिंचाइ व्यवस्थापन, यान्त्रिकरण र कफी प्रशोधन आदिमा अधिकतम ७५% अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
८	बिउ विजन	देहायका बिउ उत्पादक कृषक समूह, निजी बिउ उत्पादक	मूल बिउ खरिद, बिउ प्रशोधन,

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
	आत्मनिर्भर कार्यक्रम	उद्यमी र सहकारी संस्थाहरुलाई सहभागी गराउन सकिनेछ । • बिउ भण्डारण गर्न सक्ने क्षमता भएका • बिउ उत्पादन क्षेत्रमा नेपाल सरकारले तोकेको पृथकता दूरी कायम गर्न सकिने सम्भावना भएका • उत्पादनका साधन प्रयोग गर्न सक्ने क्षमता भएका • बिउ उत्पादन कार्यमा सहयोगी भावना भएको • बिउ उत्पादन सम्बन्धी तालिम प्राप्त तथा अनुभवी • पहाडमा न्यूनतम ८ हेक्टर र तराईमा १५ हेक्टर क्षेत्रफलमा बिउ उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्ने • संघीय सरकारले तोकेका बिउ उत्पादन, प्रशोधन, परीक्षण, भण्डारण, प्याकेजिङ तथा बिक्री सम्बन्धी अन्य मापदण्डहरु पालना गर्न सक्ने हुनु पर्नेछ ।	परीक्षण, भण्डारण, प्याकेजिङ तथा बिक्री सम्बन्धी पूर्वाधार र यान्त्रिकरणमा अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
९	सामुदायिक कृषि यान्त्रिकरण सेवा केन्द्र (Custom Hiring Centre) स्थापना तथा सञ्चालन	• ३ देखि ५ कठ्ठा क्षेत्रफल भएको जग्गा व्यवस्था हुनु पर्नेछ । • केन्द्र (Custom Hiring Centre) स्थापना पछि कृषकहरुलाई भाडामा कृषि यन्त्र उपकरण उपलब्ध गराउँदा सहूलियत दरमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । सेवा केन्द्र सञ्चालन पद्धति सहितको प्राविधिक संहिता (Technical Code of conduct) अनिवार्य रूपमा तयार गरी लागू गर्नु पर्नेछ । • भाडा निर्धारणका लागि अनुदानग्राही संस्था/फर्म/कम्पनी, कृषि ज्ञान केन्द्रको प्रतिनिधि, स्थानीय तहको प्रतिनिधि, विषय विशेषज्ञ र स्थानीय सेवाग्राही कृषकको प्रतिनिधित्व हुने गरी ५ सदस्य सामुदायिक कृषि यान्त्रिकरण सेवा भाडा निर्धारण समिति गठन गर्नु पर्नेछ ।	• सामुदायिक कृषि यान्त्रिकरण सेवा केन्द्रका लागि टहरो निर्माण तथा आवश्यक मेशिनरी यन्त्र उपकरणहरु खरिदमा अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिने छ ।
१०	मौरी श्रोत केन्द्र स्थापना	• न्यूनतम २५० आधुनिक मौरी गोला घर भई मौरी गोला व्यवस्थापन तालिम लिएको र व्यवस्थापन गर्न सक्ने हुनु पर्नेछ । • न्यूनतम १५ दिनको मौरी घर तथा उपकरण तालिमको पाठ्यक्रममा उल्लेख भए अनुसारको तालिम लिई मौरी घर उत्पादन गरेको । • रानी मौरी उत्पादनको लागि न्यूनतम २१ कार्य दिनको रानी मौरी उत्पादन सम्बन्धी तालिम लिई उत्पादन गरेको हुनु पर्नेछ । • आधार चाका निर्माणको लागि सञ्चालकले आधार चाका निर्माण सम्बन्धी न्यूनतम ३ दिने तालिम लिई निर्माण	• मौरी श्रोत केन्द्र स्थापना सम्बद्ध भौतिक पूर्वाधार, मौरी घर र यान्त्रिकरण सम्बन्धमा अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		गरि रहेको हुनु पर्नेछ । • न्यूनतम ३ वर्ष मौरीपालन र मौरीजन्य उप-उत्पादनमा अनुभव भएको हुनु पर्नेछ ।	
११	च्याउ बिउ श्रोत केन्द्र स्थापना	• दैनिक न्यूनतम २०० किलोग्राम बिउ उत्पादन गर्ने क्षमता हुनु पर्नेछ । • न्यूनतम २ वर्ष च्याउ तथा च्याउ जन्य उत्पादनमा अनुभव भएको हुनु पर्नेछ । • च्याउ बिउ उत्पादन सम्बन्धी प्राविधिक ज्ञान तथा तालिम प्राप्त गरी उत्पादन गरि रहेको हुनु पर्नेछ ।	• च्याउ श्रोत केन्द्र स्थापना सम्बद्ध भौतिक पूर्वाधार र यान्त्रिकरण सम्बद्ध कार्यका लागि अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
१२	चक्लाबन्दी खेती प्रवर्द्धन	• न्यूनतम ५० हेक्टर जमिनमा चक्लाबन्दी गर्नु पर्नेछ । • चक्लाबन्दी भित्र आधुनिक प्रविधि तथा यन्त्र उपकरणको उपयोगलाई बढावा दिन प्लट साईज न्यूनतम ५ कठ्ठा हुनु पर्नेछ । • कृषक समूह, कृषि सहकारी, निजी कम्पनी तथा किसानबाट चक्लाबन्दी खेती प्रवर्द्धनका लागि लिखित रूपमा चक्लाबन्दीका शर्त तथा प्रक्रियाको बारेमा सामुहिक सहमति भएको हुनु पर्नेछ । • चक्लाबन्दी खेती कार्यान्वयनलाई संस्थागत रूप दिन कार्यान्वयन समिति/उपसमिति गठन भएको हुनु पर्नेछ । • चक्लाबन्दी खेतीमा यस कार्यक्रम मार्फत सहयोग प्राप्त गर्न कम्तिमा १५ वर्ष सम्म सामुहिक खेती गर्ने प्रतिवद्धता तथा करारनामा हुनु पर्नेछ । • चक्लाबन्दी खेतीमा Economy of scale, कृषि सामाग्री आपूर्ति सहजता तथा बजारिकरण सहजीकरणका लागि एकै किसिमको बाली वा जात लगाउनु पर्नेछ । • चक्लाबन्दी खेतीमा Land Laser leveler खरिदमा अनुदान प्राप्त गर्नेहरू लाई जग्गा सम्प्राप्तका लागि प्रोत्साहन सहयोग उपलब्ध हुने छैन ।	• चक्लाबन्दी खेतीका लागि आवश्यक मेसिनरी यन्त्र उपकरण खरिद, भण्डार गृह निर्माण, प्रशोधन केन्द्र निर्माण, प्रति ३ हेक्टरका लागि एउटा भूमिगत सिंचाइ संरचना निर्माण, सतह सिंचाइ पूर्वाधार निर्माण आदि कार्यका लागि अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ । • चक्लाबन्दी खेतीका लागि जग्गा सम्प्राप्तका लागि प्रोत्साहन सहयोग निम्नानुसार हुनेछ । • Land Laser leveller प्रयोग गरी जमिन सम्प्राप्तको हकमा प्रति हेक्टर पन्ध्र हजार रुपैयाँ सम्म • प्लटको आकार कम्तिमा २ कठ्ठा हुने गरी Land Laser leveler बाहेक अन्य यन्त्र प्रयोग गरी जमिन सम्प्राप्तको हकमा प्रति हेक्टर दश हजार रुपैयाँ सम्म

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
१३	अलैंची सुकाउने सुधारिएको भट्टी निर्माण सहयोग	- सुधारिएको भट्टी निर्माण गर्दा ५० के.जी. को १० एम.एम. को रड, ५० के.जी. स्टीप्स तथा २४० के.जी. देखि २४५ के.जी. को ड्रायर अनिवार्य रूपमा समावेश भएको हुनु पर्नेछ । - सुधारिएको भट्टी निर्माण गर्दा न्यूनतम २० रोपनी उत्पादनशील अलैंची बगैचा बराबर एउटा सुधारिएको भट्टी निर्माण गर्न सहयोग उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।	सुधारिएको भट्टी निर्माण सम्बद्ध निर्माण सामग्री खरिद, ढुवानी र जडानमा लाग्ने कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
१४	मकै उत्पादकत्व अभिवृद्धि कार्यक्रम	- स्थानीय तहको समेत सहभागिता तथा समन्वयमा जिल्लास्तर अनुदानग्राही छनोट समितिबाट मकै बाली सम्भावना भएका तर उन्नत बिउको प्रयोग कम भएको स्थानीय तह तथा वडाहरू कम्तिमा एक स्थानीय तहमा ५० हेक्टर क्षेत्रफलमा मकै खेती गर्न सकिने गरी क्लष्टर छनोट गर्नु पर्नेछ । - एक स्थानीय तहमा निरन्तर ३ वर्षसम्म सञ्चालन गर्न सकिनेछ तर प्रत्येक वर्ष फरक फरक किसान छनोट गर्नु पर्नेछ । - प्रति क्लष्टर ३ वटा स्थलगत घुम्टि तालिम सञ्चालन गर्न सकिने र सो तालिमको व्यवस्थापन कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने कार्यालयको आफ्नै बजेटबाट गर्नु पर्नेछ । - यस अन्तर्गत नयाँ उन्मोचित तथा विकसित जातको जातीय परीक्षण, उन्नत प्रविधि प्रदर्शन तथा ज्याव प्लान्टर र नविनतम मेशिनरीबाट मकै रोप्ने प्रविधि प्रदर्शन पहाडमा कम्तिमा ५ रोपनीमा सञ्चालन गर्नु पर्नेछ । प्रति क्लष्टर ३ वटा प्रदर्शन गर्न सकिनेछ । यो प्रदर्शन सम्बन्धित कार्यालय आफैले व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ । प्याकेजिङ्ग र लेबलिङ्ग गरेको बिउ मात्र प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।	मकै उत्पादकत्व अभिवृद्धिका लागि प्रति हेक्टर २५ के.जी. मकैको बिउ खरिद, मकै रोप्न जग्गा तयारी गर्ने, रोप्ने, गोडने, छोडाउने, मकै पिस्ने जस्ता मेशिनरी यन्त्र उपकरण सामग्रीमा लाग्ने खर्च र स्थानीय दर रेट अनुसार उन्नत बिउ ढुवानीमा लाग्ने रकम आदिमा अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
१५	रैथाने बाली उत्पादन प्रवर्द्धन	- कार्यक्रम सञ्चालनका लागि स्थानीय तहको समन्वयमा जिल्लास्तर अनुदानग्राही छनोट समितिबाट रैथाने बालीको उत्पादन तथा बजारिकरण सम्भावना भएका स्थानीय तह वा वडाहरू कम्तिमा एक स्थानीय तहमा २० रोपनी क्षेत्रफलमा रैथाने बाली उत्पादन प्रवर्द्धन गर्न सकिने गरी क्लष्टर हुनु पर्नेछ । - क्लष्टर सदस्यहरूमा प्रति कृषकको हकमा कम्तिमा ३ रोपनी रोपनीमा रैथाने बालीको खेती गर्नु पर्नेछ । - प्रति क्लष्टर एउटा स्थलगत तालिम सञ्चालन गर्न	रैथाने बालीका स्थानीय तथा उन्नत जातका बिउ खरिद मूल्यमा १०० प्रतिशत र प्रति क्लष्टर सामूहिक रूपमा सञ्चालन हुने गरी एउटा रैथाने बाली चुट्ने मेशिन खरिद, रैथाने बालीको प्रशोधन, प्याकेजिङ्ग, ब्रान्डिङ्ग र परिकार

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		सकिनेछ र सो तालिमको व्यवस्था कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धित कार्यालयको आफ्नै बजेटबाट गर्नु पर्नेछ ।	विविधिकरणका लागि अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
१६	हुलाकी राजमार्ग/मुख्य राजमार्ग लक्षित ताजा तरकारी उत्पादन	• तरकारी बालीमा पकेट, ब्लक, जोन तथा सुपर जोन विकास कार्यक्रम सञ्चालन भएको स्थानीय तह तथा वडा बाहेकका क्षेत्रमा मात्र यो कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ । • कुन कुन स्थानीय तहमा यो कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने भनी जिल्लास्तर छनोट समितिबाट स्थानीय तह छनोट गरेपश्चात ती स्थानीय तहका कृषक समूह, सहकारी, फर्म तथा संस्थाहरुलाई लक्षित गरी सूचना प्रकाशन गर्नु पर्नेछ । • यस कार्यक्रममा उन्नत प्रविधि प्रदर्शन (तराईमा ५ कठ्ठा तथा पहाडमा २ रोपनीमा) सम्बन्धित कार्यालय आफैले व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ । • स्थलगत घुम्ती तालिम र प्रविधि प्रसारको काम सम्बन्धित कार्यालय आफैले व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।	• उत्पादन सामग्री सहयोग (बिउ, बेर्ना, विषादी, सूक्ष्म तथा झोल मल कृषि चून लगायत) कृषि औजार उपकरण खरिद, साना सिंचाइ पूर्वाधारहरु (भूमिगत सिंचाइ, पाईप, कुलो निर्माण, नविनतम प्रविधिमा आधारित सिंचाइ व्यवस्थापन र बजारिकरणमा अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
१७	युवा लक्षित कृषि विकास	यो कार्यक्रममा कृषि व्यवसायमा संलग्न हुन चाहने स्थानीय युवा युवतीलाई व्यावसायिक तरकारी, च्याउ र मह उत्पादन कार्यमा लक्षित हुनेछ । • तरकारी उत्पादन कार्यक्रम: हिमाली/पहाडी क्षेत्रमा न्यूनतम ५ रोपनी क्षेत्रफलमा व्यावसायिक तरकारी खेती गर्नु पर्नेछ वा कम्तिमा २ वटा थोपा सिंचाइ सहितको प्लास्टिक टनेल निर्माण गर्नु पर्नेछ । तराई क्षेत्रमा कम्तिमा १० कठ्ठा क्षेत्रफलमा व्यावसायिक तरकारी खेती गर्नु पर्नेछ । • च्याउ उत्पादन कार्यक्रम: कन्ये च्याउ तथा Milky White च्याउको हकमा कम्तिमा दुईवटा १४ फिट चौडाई र २२ फिट लम्बाईका टहरामा च्याउ खेती गर्नु पर्नेछ । • सिताके च्याउ - ३ देखि ८ ईन्च व्यास भएका १ मिटर लम्बाईका कम्तिमा ७५ वटा मुढामा खेती गर्नु पर्नेछ	• उत्पादन सम्बद्ध पूर्वाधार, बिउ विरुवा, मौरी घर गोला र अन्य आवश्यक उत्पादन सामग्रीहरु, यन्त्र उपकरण, सिंचाइ पूर्वाधार निर्माण र व्यवस्थापनमा अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		। - गोत्रे च्याउ - २००० के.जी. कम्पोष्ट तयार तथा प्रयोग भएको हुनुपर्ने र २ वटा १४ फिट चौडाई र २२ फिट लम्बाईका टहरामा च्याउ खेती गर्नु पर्नेछ । - मौरी पालन कार्यक्रम: न्यूनतम २० वटा घर मौरी पालन गर्नु पर्नेछ वा २० घर मौरी थप गर्नु पर्नेछ ।	
१८	बिउ उत्पादन, प्रशोधन, भण्डारण गृह निर्माण तथा बिउ ढुवानी साधनमा सहयोग	गुणस्तरीय बिउ वार्षिक उत्पादन परिमाण कम्तिमा २०० मे.टन हुनु पर्नेछ । उत्पादित बिउको स्तर प्रमाणित/लेवल लगाएको बिउ हुनु पर्नेछ ।	- बिउ प्रशोधन तथा भण्डारणमा उपयोग हुने मेशिनरी, भण्डारण, प्रशोधन पूर्वाधार निर्माणमा अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ । - बिउ ढुवानी साधन खरिदमा अधिकतम ५०% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
१९	प्राङ्गारिक मल उत्पादन/भकारो सुधार/भर्मि कम्पोष्ट वेड निर्माण सहयोग	- तरकारी तथा व्यावसायिक बाली चिया, अदुवा आदि खेतीको व्यापकता, प्राङ्गारिक खेतीको सम्भावना, भर्मि कम्पोष्टको प्रयोगको सम्भावना अनुसार कम्तिमा २० जना कृषकहरू एकै क्लस्टरमा पर्ने गरी सञ्चालन गर्नु पर्नेछ । - स्थानीय तहसँगको समन्वयमा जिल्लास्तर अनुदानग्राही छनोट समितिबाट क्लस्टर छनोट गरी छनोट भएका क्लस्टरमा सूचना प्रकाशन गर्नु पर्नेछ । - भकारो सुधार, भर्मि कम्पोष्ट वेड र भर्मि वेडको छाना निर्माण गर्दा र आवश्यक पर्ने गडचौला खरिदमा देहाय बमोजिमको मापदण्ड हुनु पर्नेछ । - भकारो सुधार:- भकारोको आकार ७ फिट x १५ फिट, २x२x१ घन फिटको मुत्र संकलन खाडल - भर्मि कम्पोष्ट वेडको आकार - लम्बाई ३ मिटर चौडाई १ मिटर गहिराई १ मिटरका २ वटा सँगै जोडिएका - भर्मि कम्पोष्ट वेडको छानाको आकार - लम्बाई ३.६ मिटर चौडाई १.६ मिटरको (छानाको लागि निर्माण सामग्री स्थानीय श्रोत साधनको प्रयोग गर्न सकिने) - गडचौला खरिद संख्या - १००० वटा	गाई वस्तुको भकारो सुधार वा भर्मि कम्पोष्ट वेड निर्माण गरी गडचौला पालन गर्नेहरू भकारो सुधार वा भर्मि कम्पोष्ट वेड निर्माणमा लाग्ने खर्चको अधिकतम ७५% सम्म रकम अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
२०	प्राङ्गारिक कृषि प्रवर्द्धन	यो कार्यक्रममा विशेष गरी तरकारी र आलु बालीलाई छनोट गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिनेछ । यसमा	प्राङ्गारिक कृषि प्रवर्द्धन कार्यक्रम सम्बद्ध संरचना निर्माण, उत्पादन

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		अनिवार्य क्रियाकलापको प्याकेज अन्तर्गत देहाय बमोजिमका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नु पर्नेछ । - परीक्षण कार्यक्रम (Pilot Program) - संरक्षित संरचनामा उत्पादन (Protected cultivation) कार्यक्रम: (नयाँ संरचनामा उत्पादन कार्यक्रम र पुराना संरचना सुधार गरी उत्पादन कार्यक्रम) - खुल्ला जमिनमा उत्पादन (Open field cultivation) कार्यक्रम - प्राङ्गारिक प्रमाणीकरणमा सहयोग नयाँ संरचना निर्माण गरी प्राङ्गारिक उत्पादन: एकल कृषकको हकमा कम्तिमा १५०० वर्ग मिटर क्षेत्रफलमा प्लाष्टिक घर निर्माण गर्नु पर्नेछ । प्लाष्टिक घरमा अनिवार्यरूपमा इन्सेक्ट नेटको प्रयोग गर्नु पर्नेछ । सामुहिक रूपमा नयाँ संरचनामा उत्पादन गर्न चाहेमा समूहका सदस्य संख्याको आधारमा प्रति सदस्य १५०० वर्ग मिटर क्षेत्रफल पर्ने गरी निर्माण गर्न सकिनेछ । पुराना संरचनामा सुधार गरी प्राङ्गारिक खेती: पुराना प्लाष्टिक घर सुधारको लागि इन्सेक्ट नेट र अन्य सामग्रीहरूमा सहजीकरण सेवा तथा सुविधा बमोजिमको अनुदान उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । यसरी संरक्षित संरचनामा उत्पादित उपज प्राङ्गारिक कृषि उपज वर्गीकरण अनुसार कुनै एक वर्गको हुनु पर्नेछ र बिक्री गर्दा अनिवार्य रूपमा कृषक पहिचान चिन्ह सहित बेचिखन गर्नु पर्नेछ । खुल्ला जमिनमा प्राङ्गारिक उत्पादन - खुल्ला जमिनमा प्राङ्गारिक तरकारी उत्पादन कार्यक्रम गर्न एकल फर्म भए कम्तिमा १० रोपनी जमिन र सहकारी वा समूह मार्फत कम्तिमा ६० रोपनी जमिनमा खेती गर्नु पर्नेछ । - खुला जमिनमा उत्पादित उत्पादन अनिवार्य रूपमा प्राङ्गारिक कृषि उपज वर्गीकरण मध्ये कुनै एक वर्गको उत्पादन भएको हुनु पर्नेछ । बजारीकरण सहयोग कार्यक्रम: - यथास्थान बजार (On-farm Outlet) निर्माण सञ्चालन गर्न बजार निर्माण सहकारी वा समूह वा फर्मले कम्तिमा २० जना प्राङ्गारिक कृषि उत्पादक कृषकसँग करारनामा गरेको हुनु पर्नेछ । - यसरी बनेका वा भाडामा लिएका बजार पूर्वाधारहरूमा उत्पादकको पहिचान झल्कने कृषक पहिचान चिन्हको	सामाग्रीहरू, सिंचाइ र प्राङ्गारिक प्रमाणीकरणमा अधिकतम ७५% सम्म सहयोग उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		लेवलिङ्ग र प्याकिङ्ग भएको प्राङ्गारिक कृषि उपज वर्गीकरण अनुसारको वर्गको कृषि उपजहरू मात्र बिक्री गर्नु पर्नेछ । प्राङ्गारिक प्रमाणिकरणमा लाग्ने खर्चमा सहयोग: - मान्यता प्राप्त प्राङ्गारिक प्रमाणिकरण गर्ने निकाय, संस्था, विशेषज्ञबाट प्राङ्गारिक प्रमाणिकरणमा लाग्ने खर्च अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ । - प्राङ्गारिक कृषि प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालनका लागि सम्बन्धित कार्यालयले स्थानीय तहको समन्वयमा जिल्लास्तर अनुदानग्राही छनोट समितिबाट कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने क्लस्टर छनोट गर्नु पर्नेछ । - प्राङ्गारिक प्रमाणिकरणमा सहयोगको कार्य सम्बन्धित कार्यालयले व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।	
२१	बेरोजगार कृषि प्राविधिकलाई व्यावसायिक कृषि उद्यम विकासका लागि प्रस्तावनामा आधारित व्यावसायिक कृषि कार्यक्रम	कृषि विषयमा कम्तिमा प्राविधिक एस.एल.सि. वा मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाहरू बाट कृषि विषय अध्ययन गरि बेरोजगार युवा युवतीहरू देहाय अनुसार यस कार्यक्रममा सहभागी हुन सक्नेछन । व्यावसायिक तरकारी उत्पादन कार्यक्रम: हिमाली तथा पहाडी क्षेत्रमा कम्तिमा ५ रोपनी क्षेत्रफलमा तरकारी खेती वा कम्तिमा २ वटा थोपा सिंचाइ सहितको प्लाष्टिक घर निर्माण गर्नु पर्नेछ । तराई क्षेत्रमा कम्तिमा १० कट्टा क्षेत्रफलमा व्यावसायिक रूपमा तरकारी खेती गर्नु पर्नेछ । तरकारी खेती गर्दा नविनतम प्राविधिकलाई नमूनाको रूपमा उच्चतम प्रयोग गर्नु पर्नेछ । व्यावसायिक च्याउ उत्पादन कार्यक्रम: कन्ये च्याउ तथा Milky white च्याउको हकमा कम्तिमा २ वटा (१४×२२ फिट) टहरामा च्याउ खेती गर्नु पर्नेछ । सिताके च्याउ ३-८ ईन्च व्यास भएको १ मी. लम्बाई भएको कम्तिमा ७५ वटा मुढामा खेती गर्नु पर्नेछ । गोत्रे च्याउ २००० के.जी. को कम्पोष्ट तयार तथा प्रयोग भएको हुनुपर्ने र २ वटा (१४×२२ फिट) लम्बाईको टहरामा च्याउ खेती गर्नु पर्नेछ । व्यावसायिक मौरी पालन कार्यक्रम: कम्तिमा २० वटा नयाँ घरमा मौरी पालन गर्नु पर्नेछ । व्यावसायिक फलफूल उत्पादन कार्यक्रम: - उच्च पहाडमा कम्तिमा २ रोपनी, पहाडमा ३ रोपनी र तराइमा ५ कट्टामा फलफूल बगैचा स्थापना गर्नु पर्नेछ । - फलफूल नर्सरीको हकमा कम्तिमा १५० वर्ग	प्राविधिक मापदण्डमा उल्लेखित व्यावसाय सञ्चालन र प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक व्यवस्थापन, सिंचाइ पूर्वाधार निर्माण, यान्त्रिकरण, आदिमा अधिकतम ७५% सम्म सहयोग उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		मिटरको स्क्रिन हाउस निर्माण गर्नु पर्नेछ ।	
२२	महिला, दलित, विपन्न तथा पिछडिएको समुदाय लक्षित कार्यक्रम	- महिला दलित विपन्न तथा पिछडिएको समुदायका कृषकहरूलाई कृषि प्रविधि तथा कृषि सामग्री प्रदान गरी कृषि व्यवसाय उन्मुख बनाई आयमूलक क्षमता अभिवृद्धि गर्दै जीवनस्तर सुधारका लागि सञ्चालन गरिएको हुनु पर्नेछ । - प्रविधि प्रसार र आवश्यक स्थलगत तालिमको व्यवस्थापन सम्बन्धित कार्यालयले गर्नु पर्नेछ ।	उत्पादन सामग्री सहयोग (बिउ, बेर्ना, प्राङ्गारिक मल, विषादी, सूक्ष्म तथा झोल मल र कृषि चून लगायत) कृषि औजार उपकरण खरिद, साना सिंचाइ पूर्वाधारहरू (भूमिगत सिंचाइ, पाईप, कुलो निर्माण, नविनतम प्रविधिमा आधारित सिंचाइ व्यवस्थापन र बजारिकरणमा अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
२३	मागमा आधारित कार्यक्रम	हालसम्म कुनै पनि कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यक्रमबाट लाभ लिन नसकेका कृषक/ कृषक समूह/ कृषि फर्म/ कृषि उद्यमीहरूले सञ्चालन गरि रहेको व्यवसायलाई व्यावसायिक र दिगोरूपमा सञ्चालन गर्न आवश्यक पूर्वाधार विकास, नवीन प्रविधिमा आधारित उत्पादन सामग्री खरिद, उत्पादित वस्तुको मूल्य अभिवृद्धि र बजारिकरण आदि विषयहरू समेटेको हुनु पर्नेछ ।	संचालित व्यवसायलाई व्यावसायिक र दिगोरूपमा सञ्चालन गर्न आवश्यक पूर्वाधार विकास, नवीन प्रविधिमा आधारित उत्पादन सामग्री खरिद, साना यन्त्र औजार उपकरण खरिद, उत्पादित वस्तुको मूल्य अभिवृद्धि र बजारिकरण सम्बद्ध कार्यका लागि अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
२४	कृषि यान्त्रिकरणमा अनुदान	अनुदान प्राप्त गर्न सक्ने साझेदारहरू: (क) व्यक्तिगत वा कृषक उपभोक्ता (एक वा संयुक्तरूपमा एकभन्दा बढी मिलेर आउन सक्ने) (ख) संस्थागत उपभोक्ता (कृषि सहकारी, कृषक समूह, निजी फर्म) व्यक्तिगत वा कृषक उपभोक्ता (एक वा संयुक्तरूपमा एक भन्दा बढी मिलेर आउनेको लागि: जग्गाधनी प्रमाण पत्रको प्रतिलिपी वा लिजमा लिएको कागजात । (खाद्यान्न बाली, तरकारी बाली, आलु बाली, फलफुल बाली आदि: तराईका लागि ४५ कट्टा , पहाडका लागि १० रोपनी, हिमालका लागि ५ रोपनी	पावर टिलर सहितको कल्टिभेटरमा अधिकतम ५०% सम्म र अन्य सबै एट्याचमेन्ट लगायत मेसिनरी यन्त्र उपकरणहरूमा अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ । धान रोप्ने मेसिनको हकमा अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		जग्गा हुनु पर्नेछ) - आफ्नो नाममा जग्गा नभई आफ्नै एकाघरको परिवारका नाममा जग्गा भएमा नाता खुल्ने कागजात र सम्बन्धित जग्गाधनीको मन्जुरीनामा पेश गर्नु पर्नेछ । - आफूले कमाई आएको जग्गा (गुठी स्वामित्वको वा आफू मोही भएको समेत) वा करारमा लिएको भए कम्तिमा ५ वर्ष सम्झौता अवधि बाँकी रहेको प्रमाण सहित पेश गर्नु पर्नेछ । संस्थागत उपभोक्ताको लागि (कृषि सहकारी, कृषक समूह, निजी फर्म): - संस्थाको निर्णय प्रतिलिपि तथा जिम्मेवार दिई खटाउने पदाधिकारीलाई दिएको अख्तियारी पत्र - जग्गाधनी प्रमाण पत्रको प्रतिलिपी (खाद्यान्न बाली, तरकारी बाली, आलु बाली, फलफुल बाली आदि: तराईका लागि १२० कठ्ठा, पहाडका लागि ३० रोपनी, हिमालका लागि १० रोपनी) - संस्थाको आफ्नो नाममा जग्गा नभई करारमा लिएको भए कम्तिमा १० वर्ष सम्झौता अवधि बाँकी रहेको कागजात	गराउन सकिनेछ ।
२५	साझेदारीमा कृषि तथा पशुपन्ध्री पूर्वाधार विकास	आवश्यक न्यूनतम शर्तहरू: - कोल्ड स्टोर, साना शित गृह, कोल्ड रुम, मत्स्य भण्डारणका लागि आईस प्लान्ट निर्माण, मासु चिस्यान घर तथा कोल्ड च्याम्बरहरू निर्माणका लागि तत् तत् यन्त्रको हर्ष पावर क्षमता अनुसार उपयुक्त क्षमताको निरन्तर विद्युत आपूर्तिको सुनिश्चितता हुनु पर्नेछ । विद्युत आपूर्ति बन्द हुने समयमा बैकल्पिक विद्युत आपूर्तिका लागि जेनेरेटरको समेत व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ । - विद्युतवाट सञ्चालन हुने अन्य पूर्वाधार तथा मूल्य अभिवृद्धि सम्बद्ध क्रियाकलापहरूको हकमा आवेदन दिँदाको बखतमा नै विद्युत आपूर्तिको सुनिश्चितता गरिएको हुनु पर्नेछ । - अनुदान रकमवाट संरचना निर्माण तथा यन्त्र उपकरण खरिद बाहेक जग्गा विकास, बाटो निर्माण सम्बद्ध खर्च अनुदानग्राही स्वयंले बेहोर्नु पर्नेछ । - प्रशोधन तथा भण्डारण सम्बद्ध पूर्वाधार निर्माण तथा प्रशोधन गरी उत्पादित सामग्री र खाद्य पदार्थहरू नेपाल सरकारले तोकेको गुणस्तर अनुसारको हुनु पर्नेछ । - फलफुल बालीको माउ बोट संरक्षण र स्वस्थ विरुवा	साझेदारी कार्यक्रम अन्तर्गत देहायका कार्यकहरू सञ्चालन गर्न सकिने छ । - कोल्ड स्टोर, साना शित गृह, कोल्ड रुम, कुलवोट, मत्स्य भण्डारणका लागि आईस प्लान्ट निर्माण, मासु चिस्यान घर तथा कोल्ड च्याम्बरहरू निर्माण । - खाद्यान्न भण्डार गृह निर्माण । - प्राङ्गारीक मल उत्पादन पूर्वाधार निर्माण । - जैविक विषादी उत्पादन पूर्वाधार निर्माण । - चैते धान तथा हिँउदे मकै सुकाउने ड्रायर जडान - कृषि तथा पशुपन्ध्रीजन्य वस्तु भण्डारण वायर हाउस निर्माण

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		उत्पादन गर्न नर्सरी प्रयोजनको लागि सुविधा सम्पन्न संरचना/स्क्रिन हाउस निर्माण गर्न प्राविधिक दृष्टिकोणले उपयुक्त जमिनको स्वामित्व खुलेको कागजात संलग्न राख्नु पर्नेछ ।	• कृषि तथा पशुपन्छी बजार पूर्वाधारहरूको निर्माण • निर्यातजन्य बालीहरूको मूल्य अभिवृद्धि, ब्रान्डिङ्ग तथा प्राङ्गारीक प्रमाणीकरणमा • दूध र दूधजन्य पदार्थ उत्पादन, विविधिकरण र बजारिकरणका लागि आवश्यक पर्ने भौतिक पूर्वाधार विकास, मेशिन उपकरण, औजार र दुग्ध ढुवानी सवारी साधन खरिद गर्न । • मासु तथा अण्डाजन्य पदार्थ उत्पादन, विविधिकरण र बजारिकरणका लागि आवश्यक पर्ने भौतिक पूर्वाधार विकास, मेशिन उपकरण, औजार र मासु तथा जिवित पशुपन्छी ढुवानी साधन खरिद गर्न • ऊन, पश्मिना उत्पादन, विविधिकरण, प्रशोधन र भण्डारण र बजारिकरणका लागि आवश्यक पर्ने भौतिक पूर्वाधार विकास, उपकरण, औजार खरिद गर्न • छाला र छालाबाट निर्मित वस्तुहरूको उत्पादन, बजारीकरण र भण्डारण र आवश्यक पर्ने भौतिक पूर्वाधार विकास र उपकरण, औजार खरिद गर्न • अन्य कृषि तथा पशुपन्छी

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
			विकास तथा कृषि तथा पशुपन्छीजन्य उपजको मूल्य अभिवृद्धि सम्बन्धी पूर्वाधारहरू निर्माण तथा सम्बद्ध यन्त्र उपकरण खरिद गरी गरिने स्टार्ट अप परियोजना सञ्चालन । • नर्सरी प्रयोजनको लागि सुविधा सम्पन्न संरचना/स्क्रिन हाउस निर्माण । • रैथाने बालीको प्रशोधन र बजारिकरणका लागि पूर्वाधार निर्माण र यान्त्रिकरण । उल्लेखित कार्यहरू मध्ये ढुवानी साधनमा अधिकतम ५०% सम्म र अन्य कार्यका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
२६	लसुन तथा प्याज उत्पादन प्रवर्द्धन	• लसुन तथा प्याज उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालनका लागि न्यूनतम ३ हेक्टर क्षेत्रफल भएको क्लस्टरमा सञ्चालन गर्नु पर्नेछ । • क्लस्टर छनोट सम्भाव्य स्थानीय तहको समन्वयमा जिल्लास्तर अनुदान छनोट समितिबाट गर्नु पर्नेछ ।	• उन्नत जातको बिउ खरिद, सिंचाइ व्यवस्थापन, जैविक/प्राङ्गारिङ्क मल, साना कृषि यन्त्र उपकरण, मल्लिचङ्ग व्यवस्थापन र भण्डारण आदिको लागतमा अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
२७	सघन बाली विकास कार्यक्रम	• कृषि सहकारी संस्था / कृषक समूह/कृषक/ निजी उद्यमी/फर्म/ जल उपभोक्ता समिति यसमा सहभागी हुन सक्ने छन । • खाद्यान्न बालीको कम्तिमा तराईमा ५० हेक्टर र पहाडमा ३० हेक्टरको क्षेत्रफल • खाद्यान्न बालीको बिउ प्रतिस्थापन दर कम तर उत्पादनको पर्याप्त सम्भावना भएका क्षेत्रहरू । • व्यावसायिक उत्पादनको सम्भावना भएका स्थानीय क्षेत्रहरू र प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण	• कृषि यान्त्रिकरणका लागि Custom Hiring Center स्थापना, साना सिंचाइ निर्माण तथा मर्मत सम्भार सहयोग, उन्नत तथा हाईब्रिड बिउ विजन, जैविक विषादीहरू, कृषि चुन तथा सुक्ष्म तत्व लगायतका उत्पादन सामग्री खरिदमा

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		परियोजनाको सम्बन्धित बालीको सुपरजोन, जोन, ब्लक र पकेट विकास कार्यक्रम, सञ्चालन नभएको क्षेत्र हुनुपर्नेछ । - सम्बन्धित कार्यालयले क्लस्टरमा तराई तथा भित्री मधेशमा १५ कठ्ठा र पहाड तथा हिमाली जिल्लामा ५ रोपनी मा सहभागितात्मक व्यावसायिक उत्पादन प्रविधि प्रदर्शन तथा स्थलगत तालिम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ । - सम्बन्धित कार्यालयले प्रयोगशालाहरुको समन्वयमा क्लस्टर क्षेत्रमा एकिकृत माटो, बिउ र बाली संरक्षण सेवा उपलब्ध गराउन स्थलगत प्रयोगशाला सेवा सञ्चालन गर्नु पर्नेछ । - यो कार्यक्रम सञ्चालन गर्न क्लस्टर भित्र रहेका कृषक समूह, सहकारी, जल उपभोक्ता समिति, स्थानीय तह आदिको सहभागितामा क्लस्टर सञ्चालक समिति बनाई कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।	अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
२८	कोल्ड रुम निर्माण	- आफ्नै स्वामित्वको कम्तिमा २ रोपनी वा तीन कठ्ठा जग्गा चाहिने, न्यूनतम ५० मे. टन क्षमताको हुनु पर्ने, तीन फेजको विद्युत लाईन, ५० के.भी.ए. क्षमताको जेनेरेटर हुनु पर्नेछ । - अनुदान रकमबाट संरचना निर्माण तथा चिस्थान सम्बद्ध यन्त्र खरिद बाहेक जग्गा विकास, वाटो निर्माण सम्बद्ध खर्च अनुदानग्राही स्वयंले बेहोर्नुपर्नेछ । - प्रस्तावकले निर्माण गरिने कोल्ड रुममा कुन कुन बालीहरु वस्तुहरु भण्डारण गर्ने, उक्त बाली वस्तु कहाँबाट खरिद गर्ने, कति परिमाणमा भण्डारण गर्ने, कति आय र व्यय हुने, अन्य किसान व्यापारीको सामान भण्डारण गरी भाडामा राखिदिने भए प्रति ईकाई भाडा सहित खुलेको छुट्टै तीन वर्ष व्यावसायिक योजना खुलेको विस्तृत प्रतिवेदन निवेदन र प्रस्ताव साथ अनिवार्य रूपमा पेश गर्नुपर्नेछ ।	कोल्ड रुम निर्माण सम्बद्ध संरचना निर्माणमा अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
२९	कुल वोट निर्माण	- निर्माण गर्ने स्थानमा निरन्तर तीन फेजको विद्युत लाईन सुविधा भएको तथा ३० केभीएको जेनेरेटर सुविधा भएको हुनु पर्नेछ । - कोल्ड वोट निर्माणका लागि आवश्यक बन्द कोठाको व्यवस्था अनुदानग्राही आफैले गर्नु पर्नेछ ।	कुल वोट निर्माण सम्बद्ध यन्त्र उपकरण खरिदमा अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिने छ ।
३०	कोल्ड स्टोर निर्माण	आफ्नै स्वामित्वको कम्तिमा १ विगाहा जग्गा चाहिने, न्यूनतम ५०० मेटन क्षमताको हुनुपर्ने, तीन फेजको	कोल्ड स्टोर निर्माण सम्बद्ध संरचना निर्माणमा

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		विद्युत लाईन, ३०० केभीएको जेनेरेटर, हुयुमिडिफायर सहितको कोल्ड चेम्बरहरु हुनु पर्नेछ । • अनुदान रकमवाट संरचना निर्माण तथा यन्त्र उपकरण खरिद बाहेक जग्गा विकास, वाटो निर्माण सम्बद्ध खर्च अनुदानग्राही स्वयंले बेहोर्नु पर्नेछ । • प्रस्तावकले निर्माण गरिने कोल्ड स्टोरमा कुन कुन बालीहरु वस्तुहरु भण्डारण गर्ने, उक्त बाली वस्तु कहाँबाट खरिद गर्ने, कति परिमाणमा भण्डारण गर्ने, कति आय र व्यय हुने, अन्य किसान व्यापारीको सामान भण्डारण गरी भाडामा राखिदिने भए प्रति इकाई भाडा सहित खुलेको छुट्टै ५ वर्ष व्यावसायिक योजना खुलेको विस्तृत प्रतिवेदन निवेदन र प्रस्ताव साथ अनिवार्य रूपमा पेश गर्नु पर्नेछ ।	अधिकतम ५०% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
३१	कृषि उपज दुवानी साधन खरिद	• विभिन्न प्रकारका कृषि उपजहरुको दुवानीका लागि दुवानी साधन खरिदका लागि मासिक कम्तीमा ८ हजार के.जी. कृषि उपजको कारोवार गर्ने हुनु पर्नेछ । • कृषि उपज तथा कृषि उत्पादन सामग्री बाहेक अन्य वस्तुहरु दुवानी गर्ने पाईने छैन । • साना ३ पाङ्ग्रे दुवानी साधन खरिदका लागि मासिक २००० के.जी. कृषि उपजको कारोवार गर्ने हुनु पर्नेछ ।	• कुल लागतको अधिकतम ५०% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
३२	नर्सरी स्थापना सहयोग कार्यक्रम	• नर्सरी स्थापनाको लागि तराइमा कम्तीमा तीन कठ्ठा र मध्ये पहाड/उच्च पहाडमा कम्तीमा २ रोपनी जग्गाको व्यवस्था हुनु पर्नेछ । • वार्षिक रूपमा कम्तीमा १०,००० विजु, ग्राफिटिङ्ग फलफुलका विरुवा उत्पादन गर्न सक्ने क्षमता भएको संरचनाको निर्माण गर्नु पर्नेछ । • कम्तीमा १० वटा माउ बोट अटाउने क्षमता भएको स्क्रीन हाउस वा सेड हाउस वा नेट हाउस निर्माण गर्नु पर्नेछ ।	• श्रोत वीउ, वेर्ना, माउ बोट/विरुवा, नर्सरी जाली, नर्सरी व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित अन्य सामग्रीहरु तथा साना यन्त्र उपकरणहरु र नर्सरीमा सिंचाइ व्यवस्थापन कार्यका लागि अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
३३ ^१	जुट खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	➤ यस कार्यक्रममा सहभागी हुने किसानले न्यूनतम पाँच कठ्ठा जमिनमा जुट खेती गरेको हुनुपर्नेछ ➤ कार्यक्रमवाट जुट कुहाउने खाडी/पोखरी निर्माण/ मर्मत	• जुट कुहाउने खाडी/पोखरी निर्माण तथा सुधार र मेशिनरी औजार उपकरणहरु, वीउ विजन,

^१ प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान (पहिलो संशोधन) मापदण्ड, २०७९ बाट थप गरिएको ।

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		सुधार गर्न सकिने छ । ➤ आवश्यक मेशिनरी औजार उपकरणहरु, बीउ विजन, विषादी उपलब्ध गराउन सकिने छ । ➤ जुट कुहाउने खाडीको न्यूनतम क्षेत्रफल ५० वर्ग मिटर र गहिराई १.५ मिटर हुनुपर्नेछ ।	विषादीको लागि स्थानीय दर रेट अनुसार कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिने छ ।
३४ ^२	अलैंचीको नयाँ क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम	➤ यस कार्यक्रममा सहभागी हुने किसानले न्यूनतम ५ रोपनी जमिनमा अलैंची खेती गर्नुपर्नेछ । ➤ आवश्यक मेशिनरी औजार उपकरणहरु तथा सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराउन सकिने छ । ➤ विरुवा, विषादी, शुष्म तत्व आदि उपलब्ध गराउन सकिने छ ।	• मेशिनरी औजार उपकरणहरु, सिंचाई सुविधा, विरुवा, विषादी, शुष्म तत्व आदिको लागि स्थानीय दर रेट अनुसार कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिने छ ।
३५ ^३	कृषि यन्त्र उपकरण खरिदमा ब्याज अनुदान	• यस कार्यक्रमबाट कृषि तथा पशुपंक्षी तथा मत्स्यजन्य उपजको ब्यावसायिक उत्पादन तथा प्रसोधनमा प्रयोग हुने यन्त्र उपकरण र तिनमा लाग्ने एट्याचमेन्टहरु खरिदमा कर्जा लिन सकिनेछ । • यस कार्यक्रम अन्तर्गत अधिकतम पचास लाख रुपैयाँ सम्मको यन्त्र उपकरण खरिदमा बढीमा कर्जा उपलब्ध गराउने बैकको आधार ब्याज दरमा दुई प्रतिशत थप गरी तीन वर्षसम्मको ब्याज अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ • कस्टम ह्यारिङ्ग केन्द्र स्थापना र न्यूनतम १० हेक्टर क्षेत्रफलमा ब्यावसायिक खेती गर्ने बाहेक अन्यलाई यस कार्यक्रमबाट चार पाङ्ग्रे ट्र्याक्टर खरिदका लागि यस कार्यक्रमबाट ब्याज अनुदान उपलब्ध गराइने छैन । • प्रस्तावकले आफुले खरिद गर्ने यन्त्र उपकरणको विवरण सहित कार्यालयमा निवेदन पेश गरेपश्चात कार्यालयले आवश्यक छानवीन गरि जिल्लास्तर छनौट समितिबाट स्वीकृत भएका निवेदकहरुले बैकहरुबाट कृषि यन्त्र उपकरण खरिद गर्ने कर्जा स्वीकृत गरी यन्त्र उपकरण खरिद गर्नुपर्नेछ	कृषि तथा पशुपंक्षीजन्य उपजको ब्यावसायिक उत्पादन तथा प्रसोधन गर्न प्रयोग हुने यन्त्र उपकरण खरिदका लागि बैकहरुबाट लिएको कर्जाको ब्याजमा तीन वर्ष सम्म ब्याज अनुदान

^२ प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान (पहिलो संशोधन) मापदण्ड, २०७९ बाट थप गरिएको ।

^३ प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान (पहिलो संशोधन) मापदण्ड, २०७९ बाट थप गरिएको ।

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	आवश्यक न्यूनतम प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		। • कर्जा स्वीकृत गर्ने जिम्मेवारी निवेदक स्वयंको हुनेछ ।	
३६ ^४	कृषि तथा पशुपन्छी विमा अनुदान	- समुह/सहकारी मार्फत वाली, पशुपन्छी तथा मत्स्यसँग सम्बन्धित पकेट/कलस्टरमा ती वाली वस्तुको व्यवसायिक उत्पादन गरेको हुनु पर्नेछ । - मन्त्रालय मातहत निकाय र स्थानिय तहबाट बल्क/पकेट लगायत अन्य कलस्टरमा वाली वस्तुको व्यवसायिक रुपमा उत्पादन समुह/सहकारी मार्फत संचालन गरेको हुनु पर्नेछ । - मन्त्रालय र मातहतका निकायले व्यवसायिक उत्पादन हुने बल्क/पकेट/क्षेत्र/कलस्टर आफैले पहिचान गरी ती क्षेत्रका समुह/सहकारीसँग सम्झौता गरी कार्यक्रम संचालन गर्न सकिनेछ ।	संघीय सरकारबाट विमा प्रिमियममा प्राप्त अनुदानमा थप दश प्रतिशत प्रिमियम अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

परिच्छेद-३

पशुपन्छी तथा मत्स्य सेवा तर्फका कार्यक्रमहरुको मापदण्ड

४. पशुपन्छी तथा मत्स्य सेवा तर्फका कार्यक्रमहरुको मापदण्ड देहाय बमोजिम हुनेछ ।

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
१	व्यावसायिक दुध उत्पादन तथा दुग्ध व्यवसाय प्रवर्द्धनसंग सम्बन्धित कार्यक्रमहरु		
१.१	व्यावसायिक गाई/भैसी पालनमा पूर्वाधार निर्माण तथा यान्त्रिकरण सहयोग	- साना व्यावसायिक गाई/भैसी पालन फार्म: ५-१० वटा सम्म उन्नत दुधालु गाई/भैसी पालन गरी कम्तिमा दैनिक ३० लिटर दूध उत्पादन गरेको हुनु पर्छ । - मझौला व्यावसायिक गाई/भैसी पालन फार्म: ११-३० वटासम्म उन्नत दुधालु गाई/भैसी पालन गरी कम्तिमा दैनिक ७० लिटर दूध उत्पादन गरेको हुनु पर्नेछ । - ठूला व्यावसायिक गाई/भैसीपालन फार्म: ३१ भन्दा बढि उन्नत दुधालु गाई/भैसी	जैविक सुरक्षा, साइलोपिट निर्माण, मिल्किङ्ग पार्लर निर्माण, घाँस खेतीका लागि सिंचाइ सम्बन्धी कार्यहरु, पशु प्रजनन, पशु आहारा तथा अन्य व्यवस्थापकीय कार्यमा सहयोग पुग्ने मेशिनरी औजारहरु जस्तै कृत्रिम गर्भाधान उपकरण, ग्राइण्डर मेशिन, च्याफकटर, मल्टिफन्क्सन च्याफकटर, हार्भेष्टर, वेलर मेशिन, काउ म्याट, मिल्किङ्ग मेशिन जडान, मिल्क पार्लर मेशिन, मिल्क क्यान, व्हील ब्यारो आदि खरिद ।

^४ प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान (पहिलो संशोधन) मापदण्ड, २०७९ बाट थप गरिएको ।

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		पालन गरी कम्तिमा दैनिक २०० लिटर दूध उत्पादन गरेको हुनु पर्नेछ।	उल्लेखित कार्यहरूका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ।
१.२	दुध उत्पादन, प्रशोधन पूर्वाधार निर्माणमा सहयोग	- व्यावसायिक गाई/भैसी फार्महरूको हकमा कम्तिमा १० वटा उन्नत माउ गाई/भैसी पालन गरी कम्तिमा दैनिक ५० लिटर उत्पादन गरेको हुनु पर्नेछ। - डेरी उद्योगहरूको हकमा दैनिक २०० लिटर संकलन गरी दुध तथा दुग्धजन्य पदार्थहरूको कारोवार गरेको हुनु पर्नेछ।	- व्यावसायिक गाई/भैसी फार्महरूसंग सम्बन्धित पूर्वाधार निर्माण तथा यान्त्रिकरणका लागि मेशिन उपकरणहरू खरिद, दुध तथा दुग्धजन्य उद्योगहरूको पूर्वाधार निर्माण, दुग्धजन्य पदार्थहरू प्रयोजन हुने मेशिन उपकरणहरू तथा दुध तथा दुग्धजन्य पदार्थ ढुवानी साधन खरिद, धुलो दुध कारखाना निर्माणमा पूर्वाधारमा सहयोग तथा मेशिनरी उपकरण खरिद। - उल्लेखित कार्यहरू मध्ये ढुवानी साधनमा ५०% सम्म र अन्य कार्यका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ।
१.३	व्यावसायिक भैसीपालन प्रवर्द्धन	- कम्तिमा ५० जना कृषकहरू आवद्ध भई प्रति कृषक २ वटा उन्नत भैसी पालन गरी दैनिक ५-१० लिटर दुध संकलन गरेको हुनु पर्नेछ। - कार्यक्रम आवद्ध कृषकहरूले पालेका भैसीहरूको बीमा गर्नु पर्नेछ।	नयाँ गोठ निर्माण, पुरानो गोठ मर्मत सुधार, भैसी खरिद तथा ढुवानी, दुध संकलन केन्द्र स्थापनाका लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधार निर्माण र मेशिन उपकरणहरू तथा दुध ढुवानी साधन खरिद, डेरी उद्योग सञ्चालन सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण तथा मेशिन उपकरणहरू खरिद, पशु स्वास्थ्य तथा प्रयोगशाला यन्त्र उपकरण खरिद, कृत्रिम गर्भाधान सम्बन्धी यन्त्र उपकरणहरू खरिद, कृत्रिम गर्भाधान सम्बन्धी सामग्रीहरू, साईलेज सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण तथा यान्त्रिकरण, कार्यक्रमसँग सम्बन्धित आवश्यकता अनुसार अन्य पूर्वाधार निर्माण तथा

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
			मेशिन उपकरणहरू खरिद। उल्लेखित कार्यहरू मध्ये ढुवानी साधन खरिदमा अधिकतम ५०% सम्म र अन्य कार्यका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ।
१.४	गाई/भैसी श्रोत विकास कार्यक्रम	- श्रोत केन्द्र सञ्चालनमा आवद्ध हुने कृषकहरू सँग शुरुवातमा कम्तिमा गाईको हकमा १०० वटा उन्नत नश्लका माउ गाई वा भैसीको हकमा ५० वटा उन्नत नश्लका भैसी पालन गरी दुध उत्पादन गरेको हुनु पर्नेछ। - श्रोत केन्द्र स्थापना पश्चात कम्तिमा दैनिक १००० लिटर दुध संगठित बजारमा ल्याउनु पर्नेछ। - कार्यक्रम सञ्चालन पश्चात अन्तिम वर्षमा कम्तिमा ५० जना कृषक आवद्ध भै प्रत्येक कृषकले उन्नत नश्लका गाईको हकमा कम्तिमा ५ वटा उन्नत माउ गाई वा भैसीको हकमा दुई वटा माउ उन्नत भैसी पालन गरी गाईको श्रोत केन्द्रमा २०० वटा दुधालु गाई र भैसीको श्रोत केन्द्रमा १०० वटा दुधालु भैसी पालन भएको हुनु पर्नेछ। - बाह्र महिना हरियो घाँसपातको उपलब्धता वा साईलेजको व्यवस्था हुनु पर्नेछ। - श्रोत केन्द्रका राम्रो गुणस्तर तथा उत्पादन क्षमता भएका स्वस्थ पशुहरूको छनोट र ट्यागिङ्ग गरी अभिलेख राख्नु पर्नेछ। - गाई/भैसीहरूको बिमा गर्नु पर्नेछ। - प्राविधिक सेवा, आवश्यक तालिम, पशु स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धित कार्यालयले	- गोठ निर्माण/सुधार, उन्नत नश्लका गाई/भैसी खरिद तथा ढुवानी, दुध संकलन केन्द्र स्थापनाका लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधार निर्माण र मेशिन उपकरणहरू तथा दुध ढुवानी साधन खरिद, डेरी उद्योग सञ्चालन सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण तथा मेशिन उपकरणहरू खरिद, पशु स्वास्थ्य तथा प्रयोगशाला सम्बन्धी यन्त्र उपकरणहरू खरिद, कृत्रिम गर्भाधान सम्बन्धी यन्त्र उपकरणहरू खरिद, कृत्रिम गर्भाधान सम्बन्धी सामग्रीहरू खरिद, साईलेज सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण तथा यान्त्रिकरण, ट्याग तथा ट्याग मेशिन खरिद, कार्यक्रमसँग सम्बन्धी अन्य पूर्वाधार निर्माण तथा मेशिन, यन्त्र, उपकरण खरिद। - उल्लेखित कार्यहरू मध्ये ढुवानी साधनमा अधिकतम ५०% सम्म र अन्य कार्यका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ।

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।	
१.५	मिल्किङ्ग मेशिन सहयोग	- कम्तिमा १० वटा उन्नत दुध दिने माउ गार्ड/भैसीहरु पालन गरि कम्तिमा दैनिक ५० लिटर दुध उत्पादन गरी बिक्री गरेको हुनु पर्नेछ । - विद्युत लाइन जडानको सुविधा भएको हुनु पर्नेछ ।	मिल्किङ्ग मेशिन खरिद तथा जडान गर्न कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
१.६	मिल्किङ्ग पार्लर स्थापना	- कम्तिमा ५० वटा उन्नत दुध दिने गार्डहरु पालन गरि दैनिक कम्तिमा ३०० लिटर दुध उत्पादन गरी बिक्री गरेको हुनु पर्नेछ । - श्री फ्रेज विद्युत लाइन जडानको सुविधा भएको हुनु पर्नेछ ।	- मिल्किङ्ग पार्लर मेशिन खरिद तथा जडान, मिल्किङ्ग पार्लर पूर्वाधार निर्माण आदि । - उल्लेखित कार्यहरुका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
२	मासु/फुल उत्पादन तथा मासु/फुलजन्य व्यावसायिक प्रवर्द्धनसँग सम्बन्धित कार्यक्रम		
२.१	बाखा श्रोत केन्द्र स्थापना	- श्रोत केन्द्र सञ्चालन पूर्व कम्तिमा ५० जना कृषकहरु बाखा पालनमा आवद्ध भै प्रत्येक कृषकले कम्तिमा १० वटा प्रजनन योग्य माउ बाखा पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - बाखा पालन गर्न उपयुक्त क्षेत्र भएको हुनु पर्नेछ । - श्रोत केन्द्र स्थापना पश्चात वार्षिक कम्तिमा ५०० वटा प्रजनन योग्य बाखाको बेचबिखन भएको हुनु पर्नेछ । - श्रोत केन्द्रका राम्रो गुणस्तर तथा उत्पादन क्षमता भएका स्वस्थ पशुहरुको छनोट र ट्यागिङ्ग गरी अभिलेख राख्नु पर्नेछ । - घाँस तथा साईलेजको व्यवस्थापन गरेको हुनु पर्नेछ । - श्रोत केन्द्रमा आवद्ध कृषकहरुलाई बाखाको बीमा गर्न प्रोत्साहन गर्नु पर्नेछ ।	- खोर निर्माण/सुधार, डिपिङ्ग ट्याङ्क निर्माण, खसीबोका संकलन केन्द्र निर्माण, प्रजनन योग्य माउ बाखा र व्याडको बोका खरिद एवं ढुवानी, बाखाको कृत्रिम गर्भाधान उपकरण तथा सिमेन खरिद, व्यावसायिक बाखा फार्ममा आवश्यक पर्ने मेशिन औजार/उपकरण खरिद, बर्डिजो मेशिन खरिद, साईलेज सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण तथा यान्त्रिकरण खरिद, मोटर सहितको च्याफकटर खरिद, कार्यक्रमसँग सम्बन्धी पूर्वाधार तथा यन्त्र उपकरण खरिद आदि । - उल्लेखित कार्यहरुका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
२.२	व्यावसायिक बाखा पालनमा पूर्वाधार निर्माण तथा यान्त्रिकरण सहयोग	- साना व्यावसायिक बाखा पालन फार्म: २०-३० वटासम्म माउ बाखा गरेको हुनु पर्छ । - मझौला व्यावसायिक बाखा पालन फार्म: ३१-५० वटासम्म माउ बाखा पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - ठूला व्यावसायिक बाखा पालन फार्म: ५० भन्दा बढि माउ बाखा पालन गरेको हुनु पर्नेछ ।	- बाखाको खोर निर्माण/सुधार, फार्मको जैविक सुरक्षा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य, डिपिङ्ग ट्याङ्क निर्माण, साइलेज सम्बन्धी पुर्वाधार तथा यान्त्रिकरण खरिद, फार्म व्यवस्थापनमा आवश्यक औजार उपकरण खरिद आदि । - उल्लेखित कार्यहरूका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
२.३	व्यावसायिक बंगुर पालनमा पूर्वाधार निर्माण तथा यान्त्रिकरण सहयोग	ब्रिडर फार्म: - साना व्यावसायिक बंगुर पालन फार्म: पाठापाठी उत्पादन गरी बेचबिखन गर्ने प्रयोजनले ५-२० वटा सम्म उन्नत माउ बंगुर पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - मझौला व्यावसायिक बंगुर पालन फार्म: पाठापाठी उत्पादन गरी बेचबिखन गर्ने प्रयोजनले २१-५० वटा सम्म उन्नत माउ बंगुर पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - ठूला व्यावसायिक बंगुर पालन फार्म: पाठापाठी उत्पादन गरी बेचबिखन गर्ने प्रयोजनले ५१ वटा भन्दा बढी उन्नत माउ बंगुर पालन गरेको हुनु पर्नेछ । फ्याटनर फार्म: - साना व्यावसायिक बंगुर पालन फार्म: मासु उत्पादन गर्ने प्रयोजनले १०-३० वटासम्म मासुको लागि बंगुर पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - मझौला व्यावसायिक बंगुर पालन फार्म: मासु उत्पादन गर्ने प्रयोजनले ३१-१०० वटासम्म मासुको लागि बंगुर पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - ठूला व्यावसायिक बंगुर पालन फार्म: मासु उत्पादन गर्ने प्रयोजनले १०० भन्दा बढी मासुको लागि बंगुर पालन	- बंगुरको खोर निर्माण/सुधार, दाना बनाउने मेशिन खरिद र जडान, बंगुर फार्मको बारबन्देज र जैविक सुरक्षाको प्रबन्ध, बंगुर फार्ममा आवश्यक पर्ने औजार/उपकरण खरिद, बंगुर फार्ममा बायोग्याँस निर्माण तथा फोहर व्यवस्थापन, बंगुर फार्ममा खानेपानीको व्यवस्था, पानि तान्ने मोटर जडान, नमासिने प्रकृतिका सरसफाईका सामाग्रीहरू खरिद, बंगुर ढुवानीको लागि सवारी साधन खरिद, बंगुरको मासु उत्पादन, विविधिकरण र बजारिकरणका लागि आवश्यक पर्ने भौतिक पूर्वाधार विकास, औजार/उपकरण खरिद र जडान, बंगुरको कृत्रिम गर्भाधान केन्द्र स्थापनाका लागि पूर्वाधार तथा मेशिन उपकरणहरू खरिद, बंगुर फ्रोजेन सिमेन तथा कृत्रिम गर्भाधान उपकरणहरू खरिद आदि । - उल्लेखित कार्यहरू मध्ये ढुवानी साधनमा अधिकतम ५०% सम्म र अन्य कार्यका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		गरेको हुनु पर्नेछ ।	
२.४	ग्रामिण कुखुराको ह्याचरी स्थापनामा सहयोग	- यस कार्यक्रममा सहभागी हुन चाहने प्रस्तावकले कम्तिमा महिनामा १००० चल्लाहरु ह्याचिङ्ग गरी बेच बिखन गरिरहेको हुनु पर्नेछ । - लोकल तथा ड्युल प्रपोजका माउ पोथीहरु कम्तिमा ५०० वटा पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - Parent stock / Hatchery छुट्टाछुट्टै स्थापना गरेको हुनु पर्नेछ । - ह्याचरी स्थापना गर्ने स्थानमा सडक र श्री फ्रेज विद्युत लाइन जडानको सुविधा भएको हुनु पर्नेछ ।	ह्याचर तथा सेटर मेशिन खरिद तथा ढुवानी, विजुलीको वैकल्पिक व्यवस्थाको लागि जेनेटर खरिद गर्न कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
२.५	व्यावसायिक कुखुरा फार्महरुलाई जैविक सुरक्षा, यान्त्रिकरण तथा खोर सुधारमा सहयोग	- ब्रोइलर कुखुरा फार्मले कम्तिमा १००० वटा ब्रोइलर कुखुरा पालन गरी व्यवसाय गरेको हुनु पर्नेछ । - लेयर्स कुखुरा फार्मले कम्तिमा २००० वटा लेयर्स कुखुराहरु पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - लोकल कुखुरा फार्म कम्तिमा ५०० वटा लोकल कुखुरा/ड्युल प्रपोज जातका कुखुराहरु पालन गरेको हुनु पर्नेछ ।	- कुखुरा खोर निर्माण/सुधार, कुखुरा फार्महरुलाई जैविक सुरक्षाको व्यवस्थापन, कुखुरा फार्ममा आवश्यक पर्ने मेशिन उपकरण र यान्त्रिकरण, कुखुराको चल्ला, दाना, अण्डा, जिउँदो कुखुरा मासुको लागि ढुवानी गर्न ढुवानी साधन खरिद आदि। - उल्लेखित कार्यहरुका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
३	पशु आहारा उत्पादन तथा आहारा व्यवसाय प्रवर्द्धनसँग सम्बन्धित कार्यक्रम		
३.१	साइलेज सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण तथा यन्त्र उपकरण खरिदमा सहयोग	- बाखा पालन व्यवसायको हकमा माउ बाखा/खसीबोका/पाठापाठी गरी जम्मा १०० वटा बाखा पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - गाई/भैसी व्यवसायको हकमा दुध दिने १० वटा उन्नत माउ गाई/भैसीहरु पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - साइलेज उत्पादन गरी बिक्री वितरण	- साइलो पिट निर्माण, साइलेज प्रयोजनको लागि च्याफकटर/मल्टी च्याफकटर खरिद, हार्भेष्टर खरिद - साइलेज प्रयोजनको लागि मकै खेती गर्न ट्याक्टर तथा ट्रलि खरिद, कल्टिभेट तथा रोटाभेटर खरिद, साइलेज बनाउने मेशिन यन्त्र उपकरणहरु खरिद, साइलेज

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		गर्ने व्यवसायको हकमा कम्तिमा १० हेक्टर जग्गामा मकै घाँस खेती गरिएको र सो सम्बन्धी पूर्वाधारहरु भएको हुनु पर्नेछ ।	दुवानीका लागि दुवानी साधन खरिद, घाँस खेतीको लागि सिंचाइ व्यवस्थापन आदि । • उल्लेखित कार्यहरु मध्ये दुवानी साधन र ट्याक्टर खरिदमा अधिकतम ५०% सम्म र अन्य कार्यका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
३.२	टि.एम.आर.मेशिन खरिद	- बाखा पालन व्यवसायको हकमा माउ बाखाहरु ५० वटा पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - गाई/भैसी व्यवसायको हकमा दुध दिने २० वटा उन्नत माउ गाई/भैसी पालन गरेको हुनु पर्नेछ ।	• टि.एम.आर.मेशिन खरिद गर्न कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
३.३	साइलेज प्रयोजनको लागि च्याफ कटर खरिद	मोटर सहितको च्याफकटर खरिद - बाखा पालन व्यवसायको हकमा १० वटा भन्दा बढी माउ बाखाहरु पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - गाई/भैसी पालन व्यवसाय हकमा २ भन्दा बढी माउ गाई/भैसीहरु पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - मासुको लागि पाडा पालन गर्ने व्यवसायको हकमा ५ वटा भन्दा बढी पाडाहरु पालन गरेको हुनु पर्नेछ । साइलेज प्रयोजनको च्याफकटर/मल्टी च्याफकटर तथा ग्रास हार्भेष्टर खरिद - बाखा पालन व्यवसायको हकमा ५० वटा भन्दा बढी माउ बाखाहरु पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - गाई/भैसी पालन व्यवसाय हकमा १० भन्दा बढी उन्न माउ गाई/भैसीहरु पालन गरेको हुनु पर्नेछ ।	- मोटर सहितको च्याफकटर खरिद, साइलेज प्रयोजनका लागि च्याफकटर, मल्टिफंक्सन च्याफकटर खरिद, साइलेज प्रयोजनको घाँस काटनका लागि ग्रास हार्भेष्टर खरिद आदि । - उल्लेखित कार्यहरुका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		मासुको लागि पाडा पालन गर्ने व्यवसायको हकमा २० वटा भन्दा बढी पाडा पालन गरेको हुनु पर्नेछ । कृषकहरुलाई साइलेज प्रयोजनको च्याफकटर/मल्टी च्याफकटर तथा ग्रास हार्भेष्टर वितरण गरिनेछ ।	
३.४	मोटर सहितको च्याफकटर वितरण	- बाखा पालन व्यवसायको हकमा १० वटा भन्दा बढी माउ बाखाहरु पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - गाई/भैसी पालन व्यवसाय हकमा २ भन्दा बढी माउ गाई/भैसीहरु पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - मासुको लागि पाडा पालन गर्ने व्यवसायको हकमा १० वटा पाडा भन्दा बढी पाडा पालन गरेको हुनु पर्नेछ ।	मोटर सहितको च्याफकटर खरिद गर्न उल्लेखित कार्यहरुका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
४	माछा उत्पादन तथा मत्स्य व्यवसाय प्रवर्द्धनसँग सम्बन्धित कार्यक्रम		
४.१	वातावरण संरक्षण एवं पोषण सुधारका लागि करेसा पोखरी निर्माण	- यो कार्यक्रम पहाडी क्षेत्रमा मात्र सञ्चालन गर्नुपर्नेछ । - पोखरीको जलाशय क्षेत्रफल प्रति व्यक्ति कम्तीमा १०० वर्ग मी. गरेको हुनु पर्नेछ । - पोखरीमा पानीको गहिराइ कम्तीमा १२० से.मी. गहिरो गरेको हुनु पर्नेछ । - यस कार्यक्रममा समूह/सहकारीमा आवद्ध कृषक सदस्यहरु मात्र समावेश हुन सक्ने छन् ।	पोखरी संरचना निर्माण र प्लाष्टिक पोखरी निर्माण गर्न कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
४.२	नश्ल सुधारका लागि उन्नत माउ माछा/Future brood खरिदमा अनुदान	- शुद्ध नश्लको माउ माछा / Future Brood PIT (Passive Integrated Transponder) Tag लगाएको हुनुपर्दछ । - नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड अनुसारको शुद्ध नश्लको हुनु पर्दछ । - पहिचान चिन्ह PIT(Passive Integrated	नश्ल सुधारका लागि उन्नत माउ माछा/Future brood खरिद तथा ढुवानी गर्न स्थानीय दर रेट अनुसार अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		Transponder) Tag सहितका शुद्ध नक्षका भविष्यमा तयार हुने माउहरू सरकारी मत्स्य विकास केन्द्रहरूबाट वा नेपाल सरकारले सिफारिस गरेको श्रोत केन्द्रले उत्पादन गरेको हुनु पर्नेछ । - उन्नत माउ माछाहरू स्टक गर्नका लागि ह्याचरीकर्ताले छुट्टै व्यवस्थित माउ पोखरीको व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ । - माछाको बीमा गरेकालाई प्राथमिकता दिईनेछ ।	
४.३	मत्स्य बिज ढुवानी अनुदान	- मत्स्य बिज ढुवानीमा पहाडी क्षेत्रमा मात्र कार्यक्रम संचालन गर्न सकिनेछ । - मत्स्य कृषकले Hatchling, Fry, र Fingerlings ढुवानीमा आवेदन दिन सक्ने । - नेपाल सरकारले पालन प्रविधिका लागि सिफारिस गरिएका जातका माछाहरू हुनुपर्दछ । - मत्स्य बीज खरिद गर्दा दर्ता भएका निजी मत्स्य फर्म/ह्याचरी/सरकारी फर्म वा श्रोत केन्द्रबाट उत्पादित भएको हुनु पर्नेछ। उक्त मत्स्य बीज नेपाल सरकारले सिफारिस गरेको जातको हुनु पर्नेछ ।	मत्स्य बीज ढुवानी गर्न स्थानीय दर रेट अनुसार अधिकतम ७५% सम्म ढुवानी अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
४.४	व्यावसायिक माछा पोखरी निर्माण तथा मर्मत सुधार एवं सुदृढीकरण	- तराईमा कम्तिमा छ कट्टा जलाशय क्षेत्रफलमा मत्स्य पोखरी निर्माण गर्नु पर्नेछ । - हिमाल/पडाडमा कम्तिमा १ रोपनी (५०० वर्ग मिटर) क्षेत्रफलमा मत्स्य पोखरी निर्माण गर्नु पर्नेछ । - एक अनुदानग्राहिलाई अधिकतम पाँच हेक्टर क्षेत्रफलमा नयाँ पोखरी निर्माणका लागि मात्र अनुदान उपलब्ध गराउन सकिने छ ।	नयाँ पोखरी निर्माण र पुराना पोखरी मर्मत सुधार एवं सुदृढीकरण गर्न स्थानीय दर रेट अनुसार कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान दिन सकिनेछ ।
४.५	ब्यवसायिक रेन्बो ट्राउट माछापालन	- न्यूनतम ५० वर्ग मिटर रेस-वेमा निर्माण गर्नु पर्नेछ - एक अनुदानग्राहीलाई बढीमा २५० वर्ग मिटरसम्म रेस वे निर्माणका लागि	रेस-वे निर्माण गर्न स्थानीय दर रेट अनुसार कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान दिन सकिनेछ ।

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		अनुदान उपलब्ध गराउन सकिने छ ।	
४.६	मत्स्य ह्याचरी निर्माण एवं व्यवस्थापन	नेपाल सरकारले पालन प्रविधिका लागि सिफारिस गरिएका जातका माछाहरू (warm water, cool water, Cold water and ornamental species) हुनु पर्दछ ।	मत्स्य ह्याचरी सम्बद्ध पूर्वाधार निर्माण/सुधार र मत्स्य ह्याचरी सम्बन्धी मेशिन औजार यन्त्र उपकरणहरू खरिद गर्न कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान दिन सकिनेछ ।
४.७	मत्स्य नर्सरी निर्माण तथा व्यवस्थापन	- मत्स्य नर्सरी पहाडमा कम्तिमा ३ रोपनी (जलाशय क्षेत्रफल) मा पोखरी हुनु पर्नेछ । - तराईमा कम्तिमा १ हेक्टर (जलाशय क्षेत्रफलमा) कम्तिमा ७ वटा पोखरी हुनु पर्नेछ । - ट्राउट माछापालनको हकमा नर्सरी रेस-वे कम्तिमा पचास वर्ग मिटर बनाउनु पर्नेछ । - अनिवार्य रूपमा नर्सरी (भुरा हुर्काउने पोखरी र रियरिङ्ग पोखरी) ठूलो भुरा हुर्काउने पोखरी निर्माण गरेको हुनु पर्दछ । - साधारणतया नर्सरीको गहिराई ०.७५ देखि १.२ मिटर हुनु पर्दछ । - रियरिङ्ग पोखरीको गहिराई १ देखि १.५ मिटर सम्म हुनु पर्दछ । - आवश्यकता अनुरूपको वितरण एवं कण्डिसनिङ टैंक समेत निर्माण गर्नु पर्नेछ । - अनिवार्यरूपमा मत्स्य बीमा गरेको हुनु पर्नेछ । - भिन्न प्रजातिका माछाहरू भिन्नाभिन्नै पोखरीमा राख्नु पर्दछ ।	मत्स्य नर्सरी सम्बद्ध पुर्वाधार निर्माण तथा सुधार गर्न स्थानीय दर रेट अनुसार कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
४.८	मत्स्य उत्पादनमा यान्त्रिकरण सहयोग	- माछा पालन हिमाल, पहाडमा न्यूनतम एक रोपनी (पाचंसय वर्ग मिटर) - तराईमा छ कठ्ठा जलाशय पुग्ने गरी निर्माण गर्नु पर्नेछ । - रेन्बो ट्राउट माछापालनमा रेस-वे कम्तिमा पचास वर्ग मिटर हुनु पर्नेछ । - व्यवसायिक माछा पालनका लागि नेपाल सरकारले सिफारिस गरिएका	मत्स्य यान्त्रिकरणका लागि आवश्यक मत्स्य औजार उपकरणहरू खरिद गर्न कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		माछ्राहरुको हकमा मात्र लागू हुनेछ। मत्स्य बीमा गरेकाहरुलाई प्राथमिकता दिईनेछ।	
५	पशुपन्छीजन्य तथा मत्स्य व्यवसायको उद्योग तथा बजारिकरणसँग सम्बन्धित कार्यक्रम		
५.१	डेरी उद्योग प्रवर्द्धन	डेरी उद्योगको हकमा दैनिक कम्तिमा १०० लिटर दुध संकलन गरी दुध तथा दुग्धजन्य पदार्थहरु बनाई बिक्री गर्ने गरेको डेरी उद्योग भएको हुनु पर्नेछ।	- डेरी भवन निर्माण/ सुधार, डेरी उद्योगमा प्रयोग हुने औजार उपकरणहरु पाश्चुराइजेसन मेशिन, होमोनाईजर बोइलर, चिलिङ्ग भ्याट, चिज भ्याट, ढुवानी साधन, जेनेटर, क्रिम सेपरेट, बटर चर्नर मिलक एनालाईजर, डिजिटल व्यालेन्स, मिलक क्यान, मिलक प्याकेजिङ्ग मेशिन, डिपफ्रिज, फ्रिज, फ्रिज चिज मेकर तथा दूग्धजन्य पदार्थ विविधिकरणको लागि आवश्यक पर्ने औजार उपकरणहरु खरिद, विजुली बत्ती, ढल निकास, ओभरहेड ट्यांकी, पाईप फिटिङ्ग, वाटर सेनिटाईजर, वेष्ट डिस्पोजल र पानी तान्न मेशिन जडान, किरा झिंगा नपस्ने व्यवस्था र अन्य जैविक सुरक्षाका विधि अवलम्बन आदि। - उल्लेखित कार्यहरु मध्ये ढुवानी साधनमा अधिकतम ५०% सम्म र अन्य कार्यका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ।
५.२	डेरी पसल निर्माण/सुधार	डेरी पसल निर्माण/सुधार कार्यक्रममा सहभागी हुने आवेदकले कम्तिमा दैनिक १०० लिटर दुध वा सोही बराबरको दुग्धजन्य पदार्थहरु बिक्री वितरण गरि रहेको हुन पर्नेछ।	- बिक्री कक्ष निर्माण, टायल/मार्बल फिटिङ्ग, मिलक क्यान, मिलक कन्टेनर, फ्रिज वा डिप फ्रिज खरिद, भेण्डिङ्ग मेशिन, कफि मेशिन, डिजिटल डिस्पले खरिद र जडान, मिलक डिस्पेन्सर खरिद, डेरी पसलको सजावट आदि खरिद। - उल्लेखित कार्यहरुका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ।

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
५.३	मिल्क एनालाईजर वितरण	न्यूनतम दुध ३०० लिटर दैनिक दुध संकलन गरी बिक्री गरेको हुनु पर्नेछ ।	मिल्क एनालाईजर मेशिन खरिद गर्न कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान दिन सकिनेछ ।
५.४	चिलिङ्ग भ्याट स्थापना	५०० लिटर क्षमताको चिलिङ्ग भ्याटको स्थापनाका लागि दैनिक ३०० लिटर दुध संकलन गरेको हुनु पर्नेछ । १००० लिटर क्षमताको भ्याटको लागि दैनिक ७०० लिटर लिटर दुध संकलन गरेको हुनु पर्नेछ २००० हजार लिटर क्षमताको लागि १५०० लिटर दुध संकलन गरेको हुनु पर्नेछ ।	- चिलिङ्ग भ्याट खरिद तथा ढुवानी, बिजुलीको वैकल्पिक व्यवस्थाको लागि जेनेटर खरिद, मिल्क एनालाईजर खरिद, चिलिङ्ग भ्याट अन्य एसेसरिज सामानहरू खरिद । - उल्लेखित कार्यहरूका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
५.५	मासुजन्य उद्योग प्रवर्द्धन	- कम्तिमा दैनिक १०० के.जी. खसी/बोका/ कुखुरा/ राँगा/ बंगुरको मासु संकलन गरी मासु तथा मासुको परिकारहरू (ससेज, सिकुटी, आचार) आदि बनाई बिक्री वितरण गरेको हुनु पर्नेछ । - सडक तथा थ्रि फ्रेज विद्युतको लाईनको सुविधा भएको हुनु पर्नेछ ।	- पूर्वाधार निर्माण/सुधार, मेशिन यन्त्र उपकरणहरू खरिद, मासु तथा मासुजन्य पदार्थहरूको ढुवानी साधन खरिद, कोल्ड रुम स्थापना, फ्रिज/डिप फ्रिज खरिद, बिजुलीको वैकल्पिक व्यवस्थाको लागि जेनेटर खरिद, मासु काटने स्टेनलेश सामग्रीहरू खरिद । - उल्लेखित कार्यहरू मध्ये ढुवानी साधनमा अधिकतम ५०% सम्म र अन्य कार्यका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
५.६	मासु/माछा पसल निर्माण/सुधार	- संघीय पशु बधशाला तथा मासु जाँच ऐन, २०५५, नियमावली २०५७ र पशु बघशाला र मासु जाँच प्राविधिक निर्देशिका, २०६४ व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ । - मासु जाँच ऐन, २०५५ कार्यान्वयन नभएको अवस्थामा स्थान विशेषको आवश्यकता मुताविक सम्बन्धित कार्यालयको परामर्श लिई सामान्य परिमार्जन सहितको मासु/माछा पसल निर्माण/सुधारमा लागत साझेदारी गर्न बाधा पर्ने छैन ।	मासु बिक्री कक्षका पूर्वाधारहरूको निर्माण/सुधार, फ्रिज, डिप फ्रिज खरिद, कोल्ड रुम स्थापना, डिजिटल डिस्प्ले जडान, मासु पसलमा सिसा फिटिङ्ग, मासु काटने स्टिलनेश सामग्रीहरू खरिद, डिजिट वेईट मेशिन खरिद, बिजुलीको वैकल्पिक व्यवस्थाको लागि जेनेटर खरिद, मासु पसलको लागि आवश्यक पर्ने अन्य पूर्वाधार लगायत मेशिन उपकरणहरूको व्यवस्थापन ।

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		- मासु/माछा पसलको स्वरूप संघिय पशु बधशाला र मासु जाँच प्राविधिक निर्देशिका २०६४ को अनुसूची-३ बमोजिम हुनु पर्नेछ । - मासु/माछा पसल सुधार पश्चात संघिय पशु बधशाला र मासु जाँच प्राविधिक निर्देशिका २०६४ को मापदण्डहरू पालना गरेको हुनु पर्नेछ ।	उल्लेखित कार्यहरूका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
५.७	मासु/ मत्स्यजन्य चिस्यान घर (कोल्ड रुम/कोल्ड चैन) स्थापना	- मासु चिस्यान/मत्स्यजन्य चिस्यान घर स्थापनाका आफ्नै स्वामित्वमा रहेको कम्तिमा दुई कठा जग्गा हुनु पर्नेछ । - संचालकले स्वस्थकर मासु उत्पादन विधि (Hygienic Code of Practice) परिपालना गर्न मञ्जुर भएको हुनु पर्नेछ । - मासु चिस्यान घर मत्स्यजन्य चिस्यान घर सञ्चालन गर्ने स्थान सामाजिक, वातावरणीय, प्राविधिक र भौगोलिकरूपले समेत उपयुक्त हुनु पर्नेछ । - मासु चिस्यान घर मत्स्यजन्य चिस्यान घर बाट फोहर मैला फाल्ने सार्वजनिक क्षेत्र नजिक हुनु हुँदैन । - सडक र श्री फ्रेज विद्युत लाइन जडानको सुविधा भएको हुनु पर्नेछ ।	- मासु चिस्यान घर मत्स्यजन्य चिस्यान घरको पूर्वाधार निर्माण, कोल्ड रुम/ मत्स्यजन्य चिस्यान घरका लागि यन्त्र उपकरण खरिद तथा जडान, मासु चिस्यान घर/मत्स्यजन्य चिस्यान घर को लागि आवश्यक पर्ने अन्य पूर्वाधार निर्माण तथा मेशिन औजार उपकरणहरू खरिद । - उल्लेखित कार्यहरूका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
५.८	पशुपन्छी/पशुपन्छीजन्य पदार्थ तथा मत्स्य ढुवानी साधन खरिद	- मासु तथा मासुजन्य पदार्थ ढुवानीका लागि रेफ्रिजरेटेड सवारी साधन खरिद गर्ने साझेदारले पशु बधशाला तथा मासु जाँच ऐन, २०५५ नियमावली २०५७, र प्राविधिक निर्देशिका २०६४ का प्रावधानहरू कार्यक्रम सञ्चालन पश्चात परिपालना गर्नु पर्नेछ । - दूध तथा दुग्धजन्य पदार्थको सुरक्षित ढुवानीका लागि मिल्क ट्याङ्कर वा रेफ्रिजरेटेड जडान गरेको सवारी साधन खरिद गर्ने साझेदारले दैनिक दुई हजार लिटर दूध संकलन वा दुध तथा दुग्धजन्य पदार्थहरूको बिक्री वितरण गरेको हुनु पर्नेछ । - मासु तथा मासुजन्य पदार्थ ढुवानी	मिल्क ट्याङ्कर वा रेफ्रिजरेटेड जडान गरेको सवारी साधन, दूध तथा दुग्धजन्य पदार्थको सुरक्षित ढुवानीका लागि विभिन्न क्षमताको दुई सिटे पिकअप सवारी साधन, मासु ढुवानीको लागि रेफ्रिजरेटेड जडान गरेको विभिन्न क्षमताको सवारी साधन, जीवित पशुपन्छी तथा अण्डाको ढुवानीका लागि विभिन्न क्षमताको लाइभ एनिमल ट्रान्सपोर्टेशनको २ सिट भएको सवारी साधन, जीउँदो माछा ढुवानीका लागि विभिन्न क्षमताको अक्सिजेनेटेड कन्टेनरयुक्त सवारी साधन आदि खरिद ।

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		(रिफ्रीजेरेटर जडान सवारी साधन) का लागि हप्तामा न्यूनतम दुई हजार के.जी. मासु वा मासुजन्य पदार्थहरू कारोवार गरेको हुनु पर्नेछ । - जिउँदो माछा ढुवानीका लागि अक्सिजिनेटेड कन्टेनरयुक्त सवारी साधन खरिद गर्नेले हप्ताको न्यूनतम एक हजार के.जी. मत्स्यको कारोवार गर्ने हुनु पर्नेछ । - लाइभ एनिमल ट्रान्सपोर्टेशनको लागि ढुवानी साधन खरिद गर्ने साझेदारले पशु ढुवानी मापदण्ड, २०६४ र पशु कल्याण निर्देशिका, २०७३ का प्रावधान परिपालना गर्नु पर्नेछ ।	उल्लेखित कार्यहरूका लागि कुल लागतको अधिकतम ५०% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
६	पशुपन्छी तथा मत्स्य पालनसँग सम्बन्धित लक्षित वर्ग तथा पकेट विस्तारका कार्यक्रम		
६.१	युवा लक्षित पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास	- यस कार्यक्रममा सहभागी हुन स्वदेशमा नै पशुपन्छी पालन व्यवसाय गर्न ईच्छुक युवा युवती हुनु पर्नेछ । - प्रस्तावकले पशुपन्छी तथा मत्स्य व्यवसायसँग सम्बन्धित कार्यहरू गर्नु पर्नेछ ।	- पशुपन्छी तथा मत्स्य व्यवसायसँग सम्बन्धित पूर्वाधार निर्माण/सुधार र पशुपन्छी तथा मत्स्य व्यवसायसँग सम्बन्धित मेशिन, यन्त्र उपकरण खरिद तथा जडान । - उल्लेखित कार्यहरूका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
६.२	कृषि/पशु सहकारी संस्था, समूहसँग सहकार्यमा व्यावसायिक पशुपालन	- प्रस्तावक संस्थामा आवद्ध कृषकहरू विगतदेखि पशुपालन व्यवसायमा आवद्ध भएको हुनु पर्नेछ । - कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने संस्थाले कम्तिमा २५ जना पशुपालकहरू कार्यक्रममा सहभागी गराएको हुनु पर्नेछ ।	गोठ/खोर निर्माण/सुधार, प्रजननका लागि राँगो/साँढे/बोका/थुम्मा/बीर खरिद तथा ढुवानी, च्याफकटर खरिद, साईलेज सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण तथा मेशिन, यन्त्र उपकरणहरू खरिद, दुग्ध चिस्यान केन्द्र स्थापनाका पूर्वाधार निर्माण/सुधार तथा मेशिन, यन्त्र उपकरणहरू खरिद, पशुजन्य उत्पादन तथा पशुजन्य पदार्थहरूको लागि ढुवानी साधन खरिद, पशु उपचार र प्रयोगशाला सम्बन्धी मेशिन, यन्त्र उपकरणहरू खरिद, कृत्रिम गर्भाधान सम्बन्धी यन्त्र उपकरण

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
			तथा सामाग्रीहरू खरिद, आवश्यकता अनुसार पशुपालन संग सम्बन्धित अन्य पूर्वाधार निर्माण तथा मेशिन उपकरणहरू खरिद। उल्लेखित कार्यहरू मध्ये ढुवानी साधनमा अधिकतम ५०% सम्म र अन्य कार्यका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ।
६.३	कृषक समूह/सहकारी संस्था मार्फत बंगुर विकास	- प्रस्तावक संस्थामा आवद्ध कृषकहरू विगत देखि बंगुर पालन व्यवसायमा आवद्ध भएको हुनु पर्नेछ। - कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने संस्थाले बंगुर पालन न्यूनतम १० जना कृषकहरू कार्यक्रममा सहभागी गराएको हुनु पर्नेछ। - बंगुरहरूको बिमा गरेकालाई प्राथमिकता दिनुपर्नेछ।	- खोर निर्माण/सुधार, प्रजननका लागि बीर खरिद तथा ढुवानी, दाना कुटानी पिसानी तथा मिक्सचर मेशिन खरिद, पशुजन्य उत्पादन तथा पशुजन्य पदार्थहरूको लागि ढुवानी साधन खरिद, पशु उपचार र प्रयोगशाला सम्बन्धी मेशिन, यन्त्र उपकरणहरू खरिद, बंगुरको कृत्रिम गर्भाधान सम्बन्धी यन्त्र उपकरण तथा सामाग्रीहरू खरिद, आवश्यकता अनुसार बंगुरपालन संग सम्बन्धित पूर्वाधार निर्माण तथा मेशिन उपकरणहरू खरिद। - उल्लेखित कार्यहरूमध्ये ढुवानी साधनमा अधिकतम ५०% सम्म र अन्य कार्यका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ।
६.४	अण्डामा आत्म निर्भर तथा परिवारिक पोषण सुरक्षाको लागि ग्रामिण कुखुरा प्रबर्द्धन	- पिछडिएको विपन्न वर्ग, दलित, जनजाति वा महिलालाई विशेष प्राथमिकता दिई कार्यक्रम सञ्चालन गरेको हुनु पर्नेछ। - ग्रामिण क्षेत्र तथा पशुपन्छीको सेवाको विस्तार नभएको कृषकहरूलाई प्राथमिकता दिएको हुनु पर्नेछ। - कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने संस्थाले कुखुरा पालनका लागि न्यूनतम १० जना कृषकहरू कार्यक्रममा सहभागी गराएको हुनु पर्नेछ। - प्रति कृषक कम्तिमा पचास वटा	- चार हप्ते ब्रुडर गरेको Dual Purpose वा लोकल चल्ला खरिद, खोर निर्माण/सुधार, दाना कुटानी पिसानी तथा मिक्सचर मेशिन खरिद, मिनी ह्याचरी मेशिन खरिद, दाना, चल्ला तथा कुखुरा ढुवानीको २ सिट भएको पिक अप ढुवानी साधन खरिद। - उल्लेखित कार्यहरू मध्ये ढुवानी साधनमा अधिकतम ५०% सम्म र अन्य कार्यका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		चार हप्ते ब्रुडर गरेको लोकल वा Dual Purpose कुखुरा पालन गरेको हुनु पर्नेछ कम्तिमा दुई सय वर्ग फिट भित्री खोर बस्ने र चार सय पचास वर्ग फिटको कुखुरा बाहिरी खेल्ने/चर्ने क्षेत्र भएको खोर बनाएको हुनु पर्नेछ ।	अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
६.५	हुलाकी मार्ग लक्षित दुध उत्पादन तथा प्रवर्द्धन	- यस कार्यक्रममा योग्य प्रस्तावक हुनको लागि हुलाकी मार्ग वा सो सँग जोडीएका समूह/सहकारी मात्र हुन सक्ने छन् । - कार्यक्रम सञ्चालनमा कम्तिमा १०० जना कृषक आवद्ध भै प्रत्येक कृषकले उन्नत नश्लका गाईको हकमा कम्तिमा २ वटा उन्नत माउ गाई/भैसी पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - बाह्रै महिना हरियो घाँसपातको उपलब्धता वा साईलेजको व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ । - कार्यक्रममा सहभागी कृषकहरूलाई गाई/भैसीहरूको बीमा गराउन प्रोत्साहन गर्नुपर्नेछ ।	- गोठ निर्माण/सुधार, उन्नत नश्लका गाई/भैसी खरिद तथा ढुवानी, दुध संकलन केन्द्र स्थापनाका लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधार निर्माण र मेशिन उपकरणहरू तथा दुध ढुवानी साधन खरिद, डेरी उद्योग सञ्चालन सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण तथा मेशिन उपकरणहरू खरिद, पशु स्वास्थ्य तथा प्रयोगशाला सम्बन्धी यन्त्र उपकरणहरू खरिद, कृत्रिम गर्भाधान सम्बन्धी यन्त्र उपकरणहरू खरिद, कृत्रिम गर्भाधान सम्बन्धी सामाग्रीहरू खरिद, साईलेज सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण तथा यान्त्रिकरण । - उल्लेखित कार्यहरू मध्ये ढुवानी साधनमा अधिकतम ५०% सम्म र अन्य कार्यका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
६.६	हुलाकी मार्ग लक्षित बाखा पालन	- बाखा पालन गर्न उपयुक्त क्षेत्र भएको हुनु पर्नेछ । - कार्यक्रम सञ्चालनमा कम्तिमा ५० जना कृषक आवद्ध भै प्रत्येक कृषकहरूले कम्तिमा माउ बाखा १० वटा पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - घाँस तथा साईलेजको व्यवस्थापन गरेको हुनु पर्नेछ । - कार्यक्रममा आवद्ध कृषकहरूलाई बीमा	खोर निर्माण/सुधार, डिपिङ्ग ट्याङ्क निर्माण, प्रजनन योग्य माउ बाखा र व्याडको बोका खरिद एवं ढुवानी, बाखाको कृत्रिम गर्भाधान उपकरण तथा सिमेन खरिद, व्यवसायिक बाखा फार्मका आवश्यक पर्ने मेशिन औजार/उपकरण खरिद, बर्डिजो मेशिन खरिद, साईलेज सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण तथा यन्त्र उपकरण खरिद, मोटर सहितको च्याफकटर खरिद, कार्यक्रमसंग

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		गराउन प्रोत्साहन गर्नु पर्नेछ ।	सम्बन्धी पूर्वाधार तथा यन्त्र उपकरण खरिद । उल्लेखित कार्यहरूका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
६.७	बाखाको बृहत्तर पकेट	- एक पकेटमा कम्तिमा पचास जना बाखा पालन गर्ने कृषकहरू आवद्ध हुनु पर्नेछ । - बृहत्तर पकेट कार्यक्रममा आवद्ध प्रत्येक कृषक सदस्यहरूले कम्तिमा दश वटा प्रजनन योग्य माउ बाखाहरू पालन गरेको हुनु पर्नेछ । - कार्यक्रममा आवद्ध कृषकहरूले बाखाको अनिवार्य रूपमा बीमा गरेको हुनु पर्नेछ । - कार्यक्रम सञ्चालन पश्चात एक पकेट क्षेत्रबाट कम्तिमा वार्षिक दुई सय वटा सम्म खसीबोकाहरू बिक्री गरेको हुनु पर्नेछ । - आवश्यक प्राविधिक सेवा, तालिम, खोप तथा पशु स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धित कार्यालयले सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।	- खोर निर्माण/सुधार, डिपिङ्ग ट्याङ्क निर्माण, प्रजननयोग्य माउ बाखा र व्याडको बोका खरिद एवं ढुवानी, बाखाको कृत्रिम गर्भाधान उपकरण तथा सिमेन खरिद, व्यावसायिक बाखा फार्मका आवश्यक पर्ने मेशिन औजार/उपकरण खरिद, बर्डिजो मेशिन खरिद, साईलेज सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण तथा यन्त्र उपकरण खरिद, मोटर सहितको च्याफकटर खरिद, कार्यक्रमसंग सम्बन्धी पूर्वाधार तथा यन्त्र उपकरण खरिद । - उल्लेखित कार्यहरूका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
६.८	उच्च पहाडी क्षेत्र पशु विकास (भेडा/चौरी)	- उच्च पहाडी क्षेत्रमा पालिने याक/नाक/चौरी वा भेडाको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्न आवद्ध गर्ने कृषकहरू सहभागी गराएको हुनु पर्नेछ । - भौगोलिक तथा वातावरणीय हिसाबले याक/चौरी वा भेडा पालनको सम्भावना भएको क्षेत्र हुनु पर्नेछ । - तुलनात्मक हिसाबले याक/चौरीको संख्या बढी भएको क्षेत्र । - याक/चौरी वा पालनमा संलग्न कृषकहरूको बाहुल्यता रहेको । - चरिचरनको उपलब्धता तथा चरन खर्क सुधारको आवश्यक र सम्भावना रहेको	गोठ/खोर निर्माण/सुधार, घुम्टि गोठ/खोर निर्माण/सुधार, घुम्टि गोठका गोठालाहरूका लागि बन्दोबस्तिका सामग्री, चरन क्षेत्रमा पिउने पानीको प्रबन्ध र मुहान संरक्षण, चौरीको दुध संकलन, ढुवानी, गुणस्तर सुधार, दूध प्रशोधन, दूग्धजन्य पदार्थको विविधिकरण र बजारिकरण सम्बन्धी आवश्यक पर्ने मेशिन, उपकरणहरू खरिद, व्याडका लागि याक खरिद, व्याडका लागि थुमा खरिद, उन तथा उनसँग सम्बन्धी उद्योगका मेशिन, यन्त्र उपकरणहरू

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		क्षेत्र	खरिद, बर्डिजो मेशिन खरिद । उल्लेखित कार्यहरूका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
७	पशु सेवा तथा पशु स्वास्थ्य विस्तारसँग सम्बन्धित कार्यक्रम		
७.१	सहकारी संस्था मार्फत कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रम सञ्चालनमा सहयोग	- अनुदान प्राप्त गर्ने सहकारीले पहाडमा कम्तीमा एक सय र तराईमा तीन सय वटा गाई/भैसीमा कृत्रिम गर्भाधान वार्षिक गरेको हुनु पर्नेछ । - यस कार्यक्रम मार्फत गराईने कृत्रिम गर्भाधानको लागि प्राविधिकको सेवा वापत शुल्क सम्बन्धित सहकारीले तोक्नु पर्नेछ । - कृत्रिम गर्भाधान सम्बन्धी तालिम गरेको प्राविधिक सहकारी संस्थाले व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ ।	- कृत्रिम गर्भाधानका लागि आवश्यक पर्ने उपकरणहरू खरिद र लिक्वीड नाईट्रोजन, सिमेन, सिथ, ग्लोब तथा कृत्रिम गर्भाधानको लागि आवश्यक पर्ने सामग्री खरिद । - उल्लेखित कार्यहरूका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
७.२	निजी पाराभेट/पशु चिकित्सकलाई कृत्रिम गर्भाधान र पशु उपचारका लागि उपकरण खरिदमा सहयोग	- ग्रामीण क्षेत्रमा कम्तीमा दुई वर्षदिखि अविच्छिन्न सेवा गरिहेको निजी पाराभेट/निजी पशु चिकित्सकहरू यस कार्यक्रममा योग्य हुन हुन सक्नेछ । - सरकारी सेवामा कार्यरत वा निवृत्त पाराभेट/पशु चिकित्सक यस कार्यक्रममा सहभागी हुन पाउने छैन ।	- पशुपन्छी उपचारका लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधार निर्माण/सुधार तथा मेशिन औजार उपकरणहरू खरिद, कृत्रिम गर्भाधान गर्नका लागि आवश्यक पर्ने औजार उपकरणहरू खरिद, पशु रोग निदानका लागि प्रयोगशाला स्थापनाका गर्न आवश्यक पर्ने उपकरणहरू खरिद । - उल्लेखित कार्यहरूका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
७.३	बेरोजगार पशु सेवा प्राविधिकलाई व्यावसायिक पशु पालन कार्यक्रम	पशुपालन विषयमा कम्तीमा प्राविधिक एस.एल.सि. वा मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाहरूबाट भेटेरिनरी विषय अध्ययन गरी बेरोजगार बसेका युवाहरू सहभागी हुनेछन ।	पशु पालनसँग सम्बन्धित व्यवसाय सञ्चालनको लागि पूर्वाधार निर्माण तथा यान्त्रिकरण खरिदमा सहयोग गर्न कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
			•
८ ⁵	द्वन्द्वपिडित पशुपंक्षीपालन कार्यक्रम	- यस कार्यक्रममा सहभागी हुन नेपाल सरकारबाट उपलब्ध गराईएको द्वन्द्व पिडित वा सशत्रु द्वन्द्वको शहिद परिवार/वेपत्ता परिवार भएको प्रमाण पत्रको भएको हुनु पर्नेछ । - प्रस्तावकले पशुपन्छी पालन व्यवसायसँग सम्बन्धित कार्यहरु गर्नु पर्नेछ ।	- पशुपन्छीपालन व्यावसायसँग सम्बन्धित पूर्वाधार निर्माण/सुधार र पशुपन्छी पालन व्यवसायसँग सम्बन्धित मेशिन, यन्त्र उपकरण खरिद तथा जडान । - उल्लेखित कार्यहरुका लागि कुल लागतको अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
९ ⁶	निजी क्षेत्रमार्फत पशु चिकित्सा तथा प्रयोगशाला सेवा विस्तार सहयोग	- निजी दर्तावाला फर्म/संस्था/सहकारी बाट पशु चिकित्सा/उपचार सेवा प्रदान गरिरहेको हुनुपर्नेछ । - यस कार्यक्रम मार्फत समुदायमा पशुपंक्षी उपचार तथा प्रयोगशाला सेवा उपलब्ध गराउन मेशिनरी औजार तथा उपकरणहरु खरिद गर्न र प्रयोगशाला पूर्वाधार निर्माण गर्न सकिने । - यस कार्यक्रम अन्तर्गत सहयोग प्राप्त गर्ने फर्म/संस्था/ सहकारीबाट सहूलियत दरमा पशुपंक्षी उपचार तथा प्रयोगशाला सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।	समुदायमा पशुपंक्षी उपचार तथा प्रयोगशाला सेवा उपलब्ध गराउन आवश्यक मेशिनरी औजार तथा उपकरणहरु खरिद गर्न र प्रयोगशाला पूर्वाधार निर्माण गर्न अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
१० ⁷	घाँसेवाली स्रोत केन्द्र स्थापना	- बीउ बृद्धिमा संलग्न समुह/समिति/सहकारी/निजी फार्मले स्रोतकेन्द्र स्थापना गर्न सक्नेछन । - श्रोतकेन्द्रमा कृषकहरुलाई प्रदर्शनी तथा तालिम संचालन गराउनु पर्नेछ - स्रोतकेन्द्रमा सिफारिस अनुसारका घाँसका बीउ/सेटसको प्रयोग	स्रोतकेन्द्र स्थापनाका लागि तपशिलका क्रियाकलापहरुका लागि अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ । सिंचाई ब्यबस्थापन(पाईप, मोटर, हजारी, पम्पसेट, पानी ट्याङ्कीआदि),घाँसको श्रोत बीउ/सेट्स/स्लीप/वेर्नाहरु खरिद

⁵ प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान (पहिलो संशोधन) मापदण्ड, २०७९ बाट थप गरिएको ।

⁶ प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान (पहिलो संशोधन) मापदण्ड, २०७९ बाट थप गरिएको ।

⁷ प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान (पहिलो संशोधन) मापदण्ड, २०७९ बाट थप गरिएको ।

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		गर्नु पर्नेछ । स्रोतकेन्द्रले तराईमा कम्तिमा ४ हेक्टर, पहाडमा २ हेक्टर र उच्च पहाडमा १ हेक्टरमा घाँस खेती तथा बीउ बृद्धि कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्ने छ ।	तथा ढुवानी - घाँस उत्पादन तथा बीउ प्रसोधन सम्बन्धि यन्त्र उपकरण(श्रेसर, हारभेस्टर, हिल ब्यारो, रोटराभेटर, पावर टिलर, ह्यारो, प्लो, सिड ड्रिलर खरिद आदि) खरिद - श्रेसिंग फ्लोर निर्माण - सिड बीन खरिद, घाँसको बीउ लेवलिङ्ग, प्याकेजिङ्ग, बीउ भण्डारण तथा भण्डारण गृह निर्माण
११ ^८	प्रजनन योग्य बोयर बोका वितरण	- प्रजनन योग्य शुद्ध वा क्रस बोयर बोकाहरु खरिद गरि वितरण गर्नुपर्ने । - बोका वितरण व्यवसायिक बाखापालन फार्म वा कृषक समूह/समिति/सहकारी लाई वितरण गर्नुपर्ने । - फार्मको हकमा कम्तिमा २० वटा माउ बाखा र समूह/समिति/सहकारीको हकमा कम्तिमा ३ वटा माउ बाखा भएको १० घरधुरीका लागि १ वटा बोयर बोका उपलब्ध गराउन सकिनेछ । - प्रजनन योग्य बोका कम्तिमा ३० किलो शारिरिक तौल भएको, जातिय गुण प्रष्ट भएको र दुबै अण्डकोष राम्रोसंग विकास भएको र समान आकार प्रकार भएको हुनुपर्नेछ । - खरिद गरिएको बोकाको अनिबार्य रुपमा विमा गर्नुपर्ने ।	प्रजनन योग्य बोयर बोका वितरण कार्यक्रम तर्फको हकमा कूल मूल्यको अधिकतम ७५% रकम वा बढीमा ७५ हजार रकम अनुदान स्वरुप उपलब्ध गराउन सकिने छ ।
११ ^९	व्यवसायिक भैँसी प्रवर्द्धन कार्यक्रम	- समूह/समिति/सहकारी/व्यवसायी भैँसी फर्म मार्फत कार्यक्रम संचालन गर्न सकिनेछ । - कार्यक्रम आवद्ध कृषकहरुले	नयाँ गोठ निर्माण, पुरानो गोठ मर्मत सुधार, भैँसी तथा प्रजनन योग्य राँगो खरिद तथा ढुवानी, दुध संकलन केन्द्र

^८ प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान (पहिलो संशोधन) मापदण्ड, २०७९ बाट थप गरिएको ।

^९ प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान (पहिलो संशोधन) मापदण्ड, २०७९ बाट थप गरिएको ।

सि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		पालेका भैसीहरुको अनिवार्य रुपमा बीमा गर्नुपर्नेछ । कार्यक्रमको संचालनमा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद तथा अन्य संस्थासंग सहकार्य गर्न सकिनेछ ।	स्थापनाका लागि आवश्यक पर्ने पूर्वधार निर्माण र मेशिन उपकरणहरु तथा दुध ढुवानी साधन खरिद, डेरी उद्योग सञ्चालन सम्बन्धी पूर्वाधारनिर्माण तथा मेशिन उपकरणहरु खरिद, पशु स्वास्थ्य तथा प्रयोगशाला यन्त्र उपकरण खरिद, कृत्रिम गर्भाधान सम्बन्धी यन्त्र उपकरणहरु खरिद, कृत्रिम गर्भाधान सम्बन्धी सामग्रीहरु, साईलेज सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण तथा यन्त्र उपकरण खरिद, कृषक तालिम, भ्रमण, प्रदर्शनी, पशु स्वास्थ्य तथा आहारा प्रवर्द्धन कार्यक्रम तथा अनुसन्धानमुलक क्रियाकलापहरु संचालनका लागि अधिकतम ७५% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

प्रोत्साहन अनुदान सम्बन्धी मापदण्ड

५. प्रोत्साहन अनुदान सम्बन्धी मापदण्ड देहाय बमोजिम हुनेछ ।

सि.नं.	कार्यक्रम	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
१	हिउँदै मकैमा नगद प्रोत्साहन	• हिउँदै सिजनमा मकैको व्यावसायिक खेतीको सम्भावना भएका क्षेत्रहरूमा उच्च प्राथमिकता दिई जिल्लास्तर छनोट समितिबाट पहिचान गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने स्थानीय तह/वडा/क्षेत्र निकर्षण गरी ती क्षेत्रमा कार्यक्रम सञ्चालनका लागि सूचना प्रकाशन गर्नु पर्नेछ । • यसरी स्थानीय तह/वडा/क्षेत्र छनोट गर्दा प्रति स्थानीय तह/वडा/ क्षेत्रफल पहाडमा न्यूनतम दश हेक्टर र तराईमा बीस हेक्टरमा मकै खेती विस्तार गर्न सकिने हुनुपर्छ । • क्लस्टरमा रहेका प्रति किसान पहाडमा न्यूनतम पाँच रोपनी र तराईमा न्यूनतम दश कठामा हिउँदै मकै रोपेको हुनुपर्नेछ । • हिउँदै मकै प्रोत्साहनका लागि सूचीकृत तथा उन्मोचित जातहरू प्रयोग गर्नेलाई प्राथमिकता दिनु पर्नेछ । • नेपालमा उन्मोचित उन्नत तथा वर्णशंकर जातहरूलाई कार्यक्रम सञ्चालनका लागि प्राथमिकतामा राखी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ । • हिउँदै मकै खेती क्षेत्र विस्तार नगद प्रोत्साहन प्राप्त गर्न, मकै लाईनमा रोप्नु पर्नेछ, न्यूनतम प्रति हेक्टर उत्पादकत्व ६ मे.टन हुनुपर्नेछ । • हिउँदै मकैमा नगद प्रोत्साहनको प्रवाहका लागि क्षेत्रफल एकिन गर्न जि. पि. एस. उपकरण आधार मानिनेछ । नगद प्रोत्साहन रकम प्रत्येक क्लस्टरमा न्यूनतम ३ वटा ऋप कटीङ्ग गरी औसत उत्पादकत्व एकिन गरे पश्चात उपलब्ध गराईनेछ । • रोपेको मकैको बीमा गराउनेलाई प्राथमिकता दिनुपर्नेछ ।	• प्रति कठ्ठा पाँचसय रुपैया/प्रति रोपनी सात सय पचास रुपैया नगद प्रोत्साहन उपलब्ध गराउन सकिने छ । • प्रति किसान पहाडमा अधिकतम ६६ रोपनी र तराईमा १०० कठ्ठा क्षेत्रफलमा मात्र प्रोत्साहन उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
२	चैते धान/बोरो धानमा नगद प्रोत्साहन अनुदान	• चैते धान खेतीको सम्भावना भएका स्थानीय तह तथा क्षेत्रहरूलाई प्राथमिकतामा राखी कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने स्थानीय तह जिल्लास्तर छनोट समितिबाट छनोट गरी ती क्षेत्रमा कार्यक्रम सञ्चालनका लागि सूचना प्रकाशन गर्नु पर्नेछ । • यसरी क्षेत्र / स्थानीय तह छनोट गर्दा प्रति क्षेत्र/स्थानीय तह तराईमा न्यूनतम बीस हेक्टर र पहाडमा सात हेक्टर चैते धान खेती गर्न सक्ने क्षेत्र/तह प्राथमिकतामा	• प्रति कठ्ठा पाँच सय रुपैया/प्रति रोपनी सात सय पचास रुपैया नगद प्रोत्साहन उपलब्ध गराउन सकिने छ । • प्रति किसान पहाडमा अधिकतम ६६ रोपनी र तराईमा १०० कठ्ठा क्षेत्रफलमा मात्र प्रोत्साहन उपलब्ध उपलब्ध गराउन

सि.नं.	कार्यक्रम	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		राखी सञ्चालन गर्नुपर्नेछ । - क्लस्टरमा रहेका प्रति किसान पहाडमा न्यूनतम पाँच रोपनी र तराईमा न्यूनतम दश कठामा चैते धान रोपेको हुनुपर्नेछ । - नगद प्रोत्साहनको लागि एकिन गर्न क्षेत्रफल मापन गर्ने जि.पि.एस. उपकरण लाई आधार मानिनेछ । नगद प्रोत्साहन रकम क्लस्टरमा न्यूनतम ३ वटा ऋप कटीङ्ग गरी औसत उत्पादकत्व एकिन गरेपश्चात उपलब्ध गराईनेछ । - चैते धानका लागि सूचिकृत तथा उन्मोचित जातहरु मात्र यस कार्यका लागि छनोट गर्नु पर्नेछ । धानको बीमा गर्नेलाई प्राथमिकता दिनुपर्नेछ । - नगद प्रोत्साहन प्राप्त गर्न, न्यूनतम प्रति हेक्टर उत्पादकत्व ५ मे.टन हुनु पर्नेछ ।	सकिनेछ ।
३	भटमास खेतीमा प्रोत्साहन	- भटमास खेतीको सम्भावना भएका स्थानीय तह तथा क्षेत्रहरुलाई प्राथमिकतामा राखी कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने स्थानीय तह जिल्लास्तर छनोट समितिबाट छनोट गरी ती क्षेत्रमा कार्यक्रम सञ्चालनका लागि सूचना प्रकाशन गर्नु पर्नेछ । - प्रति क्लस्टर तराईमा न्यूनतम १० हेक्टर र पहाडमा न्यूनतम ५ हेक्टर हुनुपर्ने - क्लस्टरमा प्रति किसान तराईमा १० कठ्ठा र पहाडमा ५ रोपनीमा भटमास रोपेको हुनुपर्ने - नगद प्रोत्साहनको लागि एकिन गर्न क्षेत्रफल मापन गर्ने जि.पि.एस. उपकरण लाई आधार मानिनेछ । नगद प्रोत्साहन रकम क्लस्टरमा न्यूनतम २ वटा ऋप कटीङ्ग गरी औसत उत्पादकत्व एकिन गरेपश्चात उपलब्ध गराईनेछ । - नगद प्रोत्साहन प्राप्त गर्न, न्यूनतम प्रति हेक्टर उत्पादकत्व पहाडमा १.५ र तराईमा २.० मे.टन हुनुपर्नेछ ।	- प्रति कठ्ठा एक हजार रुपैया/प्रति रोपनी पन्ध्र सय रुपैया नगद प्रोत्साहान उपलब्ध गराउन सकिने छ । - प्रति किसान पहाडमा अधिकतम ६६ रोपनी र तराईमा १०० कठ्ठा क्षेत्रफलमा मात्र प्रोत्साहान उपलब्ध उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
४	लसुन/प्याज उत्पादनमा प्रोत्साहन	- लसुन/प्याज खेतीको सम्भावना भएका स्थानीय तह तथा क्षेत्रहरुलाई प्राथमिकतामा राखी कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने स्थानीय तह जिल्लास्तर छनोट समितिबाट छनोट गरी ती क्षेत्रमा कार्यक्रम सञ्चालनका लागि सूचना प्रकाशन गर्नु पर्नेछ । - प्रति क्लस्टर तराईमा न्यूनतम १० हेक्टर र पहाडमा न्यूनतम ५ हेक्टर हुनुपर्ने - क्लस्टरमा प्रति किसान तराईमा १० कठ्ठा र पहाडमा ५ रोपनीमा प्याज रोपेको हुनुपर्ने	- प्रति कठ्ठा एक हजार रुपैया/प्रति रोपनी पन्ध्र सय रुपैया नगद प्रोत्साहान उपलब्ध गराउन सकिने छ । - प्रति किसान पहाडमा अधिकतम ६६ रोपनी र तराईमा १०० कठ्ठा क्षेत्रफलमा मात्र प्रोत्साहान उपलब्ध उपलब्ध गराउन सकिने छ ।

सि.नं.	कार्यक्रम	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		- नगद प्रोत्साहनको लागि एकिन गर्न क्षेत्रफल मापन गर्ने जि.पि.एस. उपकरणलाई आधार मानिनेछ । नगद प्रोत्साहन रकम क्लस्टरमा न्यूनतम २ वटा ऋप कटीङ्ग गरी औसत उत्पादकत्व एकिन गरेपश्चात उपलब्ध गराईनेछ । - नगद प्रोत्साहन प्राप्त गर्न, न्यूनतम प्रति हेक्टर उत्पादकत्व १५ मे. हुनुपर्नेछ ।	
५	आलु उत्पादनमा प्रोत्साहन	- आलु खेतीको सम्भावना भएका स्थानीय तह तथा क्षेत्रहरूलाई प्राथमिकतामा राखी कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने स्थानीय तह जिल्लास्तर छनोट समितिबाट छनोट गरी ती क्षेत्रमा कार्यक्रम सञ्चालनका लागि सूचना प्रकाशन गर्नु पर्नेछ । - प्रति क्लस्टर तराईमा न्यूनतम १० हेक्टर र पहाडमा न्यूनतम ५ हेक्टर हुनुपर्ने - क्लस्टरमा प्रति किसान तराईमा १० कड्डा र पहाडमा ५ रोपनीमा आलु रोपेको हुनुपर्ने - नगद प्रोत्साहनको लागि एकिन गर्न क्षेत्रफल मापन गर्ने जि.पि.एस. उपकरण लाई आधार मानिनेछ । नगद प्रोत्साहन रकम क्लस्टरमा न्यूनतम २ वटा ऋप कटिङ्ग गरी औसत उत्पादकत्व यकिन गरेपश्चात उपलब्ध गराईनेछ । - नगद प्रोत्साहन प्राप्त गर्न, न्यूनतम प्रति हेक्टर उत्पादकत्व २० मे.टन हुनुपर्नेछ ।	- प्रति कड्डा एक हजार रुपैया/प्रति रोपनी पन्ध्र सय रुपैया नगद प्रोत्साहन उपलब्ध गराउन सकिने छ । - प्रति किसान पहाडमा अधिकतम ६६ रोपनी र तराईमा १०० कड्डा क्षेत्रफलमा मात्र प्रोत्साहन उपलब्ध उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
६	प्राङ्गारिक मल अनुदान	- नेपाल सरकारले तोकेको गुणस्तर अनुसार प्राङ्गारिक मल उत्पादन गरी यस प्रदेशभित्र किसानहरूले प्रयोग गर्नेगरी बिक्री भएको प्राङ्गारिक मलमा प्रति इकाई उत्पादनका आधारमा किसानहरूलाई उत्पादक मार्फत नगद प्रोत्साहन उपलब्ध गराउन सकिनेछ । - यसका लागि उत्पादकहरूले आफुले उत्पादन गरेको प्राङ्गारिक मलको गुणस्तर सहित कति परिमाणमा बिक्री गर्ने हो मन्त्रालयमा सुचिकरण गर्नुपर्नेछ । - नेपाल सरकारले तोकेको गुणस्तर पुरा गरेका सुचिकृत उत्पादकहरूबाट मल खरिद गर्ने किसानहरूलाई मात्र प्राङ्गारिक मल खरिदमा अनुदान उपलब्ध गराईनेछ । - अनुदानमा प्राङ्गारिक मल उपलब्ध गराउन कृषि ज्ञान केन्द्रहरूले सुचिकृत उत्पादकहरूलाई किसानको नाम र परिमाण सिफारिस गरी पठाउनु पर्नेछ । - कृषि ज्ञान केन्द्रको सिफारिसमा सुचिकृत उत्पादकहरू	- प्रति के.जी. १०^{१०}दश रुपैयाका दरले नगद अनुदान उपलब्ध गराईने छ । - किसानको खेती गरेको जग्गाका आधारमा कृषि ज्ञान केन्द्रले प्राङ्गारिक मलको परिमाण सिफारिस गर्नुपर्नेछ ।

¹⁰ प्रदेश कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान (पहिलो संशोधन) मापदण्ड, २०७९ बाट संशोधन गरिएको ।

सि.नं.	कार्यक्रम	प्राविधिक मापदण्ड	आर्थिक मापदण्ड
		मार्फत किसानलाई अनुदानमा बिक्री गरेको मलको विवरण कृषि ज्ञान केन्द्रले निर्देशनालाय मार्फत मन्त्रालयमा पठाउनुपर्नेछ ।	
७	साईलेज प्रयोजनको लागि मकै घाँस खेतीमा अनुदान	- साईलेज उद्योग वा व्यावसायिक गाई/भैसी तथा बाखा फार्महरूले साईलेज बनाउनका लागि प्रयोग गरिने मकै खेती गरिएका कृषकहरूलाई प्रोत्साहन उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । - मकै खेती गर्नु पूर्व नै खरिद गर्ने व्यवसायी र कृषक बीच स्थानीय तहको रोहवरमा सम्झौता भएको हुनु पर्नेछ । - मकै खेती न्यूनतम एक हेक्टर लगाएको हुनु पर्नेछ । - यो कार्यक्रम अन्तरगत एक अनुदानग्राहीले अधिकतम ५ हेक्टर सम्मका लागि मात्र अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।	मकै खेतीको गरे वापत प्रोत्साहन स्वरूप प्रति हेक्टर बढीमा रु. १५ हजार अनुदान दिन सकिनेछ ।
८	दुध उत्पादनमा आधारित अनुदान वितरण	- यस कार्यक्रम आवद्ध हुने सहकारी संस्था, संकलन केन्द्र र डेरी उद्योगहरूले दैनिक कम्तिमा ५०० लिटर दुध संकलन गरेको हुनु पर्नेछ । - कार्यक्रममा सहभागी कृषकहरूले वार्षिक २०० दिन संकलन गरेको हुनु पर्नेछ । - छनोट भएका संस्थाहरूले संकलित दुध आफैले प्रशोधन गरी वा अन्य डेरी उद्योगहरूलाई बिक्री वितरण गर्ने प्रवन्ध गरेको हुनु पर्नेछ । - छनोट भएका संस्थाहरूले संस्थागत रूपमा खरिद र बिक्री गरेको प्रमाण पेश गरेको हुनु पर्नेछ । - खरिद गरेको दुध न्यूनतम नेपाल सरकारको गुणस्तर मापदण्ड पुगेको हुनु पर्नेछ ।	प्रति लिटर रु. दुई रुपैया प्रोत्साहन अनुदान दिन सकिनेछ ।

परिच्छेद- ५

अनुदान वितरण मापदण्ड र प्रक्रिया

६. विभिन्न बालीहरूमा प्रोत्साहन अनुदान वितरण प्रक्रिया:

- सम्बन्धित बालीको व्यावसायिक खेतीको सम्भावना भएका क्षेत्रहरूका स्थानीय तहसँग समन्वय गरी जिल्लास्तर छनोट समितिबाट कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने स्थानीय तह/वडा/क्षेत्र निक्क्यौल गरी प्राविधिक मापदण्ड अनुसारको क्षेत्रफलका क्लस्टर छनोट गरी ती क्लस्टरमा कार्यक्रम सञ्चालनका लागि सूचना प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

- क्लस्टरमा रहेका प्रति किसानले प्राविधिक मापदण्ड अनुसारको न्यूनतम क्षेत्रफलमा खेती गरेका किसानहरूलाई सम्बन्धित कार्यालयको दुईजना प्राविधिकहरूले स्थलगत अनुगमन गरी उपयुक्त अनुदानग्राही नाम सिफारिस गरी जिल्लास्तर छनोट समितिमा पेश गर्नुपर्नेछ ।
- जिल्लास्तर छनोट समितिबाट छनोट भएका अनुदानग्राहीको बाली स्थलगतरूपमा अनुगमन गरी नगद रकम उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- कुनै क्लस्टरमा कार्यालयको स्वीकृत बजेटमा विनियोजन रकमले अपुग भएमा कुल स्वीकृत बजेटलाई कुल क्षेत्रफलका आधारमा दामासाहीले प्रोत्साहन रकम उपलब्ध गराईनेछ ।

७. प्राङ्गारिक मल नगद प्रोत्साहन अनुदान वितरण प्रक्रिया:

- मन्त्रालयले सार्वजनिक सूचना गरी मल उत्पादकहरूलाई सुचिकरण हुन आवाहन गर्ने ।
- सुचिकृत मल उत्पादकहरूको नाम तथा उपलब्ध गराउन सक्ने प्राङ्गारिक मलको परिमाण, गुणस्तर सबै कृषि ज्ञान केन्द्रहरूलाई उपलब्ध गराउने ।
- सम्बन्धित कृषि ज्ञान केन्द्रहरूले किसानहरूलाई सहूलियत दरमा प्राङ्गारिक मल खरिदको सुचना गरी अनुगमन पश्चात किसानहरूले मल खरिद गरेको परिमाणको विवरण निर्देशनालय मार्फत मन्त्रालयमा पठाउने ।
- मन्त्रालयले सम्बन्धित मल उत्पादकले किसानलाई उपलब्ध गराएको सहूलियत रकम सोधभर्ना गर्ने ।

८. दुध उत्पादनमा आधारित नगद प्रोत्साहन अनुदान वितरण प्रक्रिया:

- सम्बन्धित कार्यालयले दुधको व्यावसायिक उत्पादन सम्भावना भएका क्षेत्रहरूका स्थानीय तहसँग समन्वय गरी जिल्लास्तर छनोट समितिबाट कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने स्थानीय तह/वडा/क्षेत्र निक्क्याँल गरी प्राविधिक मापदण्ड अनुसारको सहकारी संस्था, डेरी उद्योगहरू छनोट गर्न सूचना प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।
- कार्यक्रममा सहभागिताका लागि निवेदन दिने सहकारी संस्था, डेरी उद्योगहरूको क्लस्टरमा रहेका प्रति किसानले प्राविधिक मापदण्ड पुरा गरेको नगरेको बारे सम्बन्धित कार्यालयको दुईजना प्राविधिकहरूले स्थलगत अनुगमन गरी उपयुक्त सहकारी संस्था, डेरी उद्योगहरू नाम सिफारिस गरी जिल्लास्तर छनोट समितिमा पेश गर्नु पर्नेछ ।
- जिल्लास्तर छनोट समितिबाट छनोट भएका अनुदानग्राही संस्थाहरूको सम्बन्धित कार्यालयले स्थलगतरूपमा अनुगमन गरी नगद रकम उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- कुनै क्लस्टरमा कार्यालयको स्वीकृत बजेटमा विनियोजन रकमले अपुग भएमा कुल स्वीकृत बजेटलाई कुल दुध संकलनका आधारमा दामासाहीले प्रोत्साहन रकम उपलब्ध गराईनेछ ।

९. साईलेज प्रयोजनको लागि मकै घाँस खेतीमा अनुदान वितरण प्रक्रिया:

- सम्बन्धित कार्यालयले साईलेज प्रयोजनका लागि घाँसखेती गर्ने व्यावसायिक पशुपालन फार्म लक्षित गरी सार्वजनिक सूचना प्रवाह गर्नु पर्नेछ ।
- प्राप्त निवेदनहरूको स्थलगत अनुगमनका लागि कार्यालयको दुईजना प्राविधिकहरूले स्थलगत अनुगमन गरी प्राविधिक मापदण्ड पुरा गरेका निवेदकहरूको नाम जिल्लास्तर छनोट समितिमा छनोटका लागि पेश गर्नु पर्नेछ ।
- जिल्लास्तर छनोट समितिबाट छनोट भएका अनुदानग्राही संस्थाहरूको स्थलगतरूपमा अनुगमन गरी नगद रकम उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- कार्यालयको स्वीकृत बजेटमा विनियोजन रकमले अपुग भएमा कुल स्वीकृत बजेटलाई छनोट भएका अनुदानग्राहीहरूलाई दामासाहीले प्रोत्साहन रकम उपलब्ध गराईने छ ।

१०. सहूलियतपूर्ण कृषि कर्जा सम्बन्धी मापदण्ड तथा सञ्चालन प्रक्रिया:

(क) बैंक छनोट गर्दा देहाय अनुसार मापदण्ड पालना गर्ने बैंकहरूलाई प्राथमिकता दिनु पर्नेछ:-

- कृषि उत्पादन प्रशोधन, भण्डारण, बजार प्रवर्द्धन र मूल्य अभिवृद्धि सम्बद्ध कार्यहरूका लागि कृषि कर्जा उपलब्ध गराउने बैंक
- नेपाल राष्ट्र बैंकको निर्देशन अनुसार व्याज अनुदान प्रदान गरिने कर्जाको वर्गीकरण कृषि कर्जा अन्तर्गत वर्गीकरण गरेको बैंक
- सरल व्याज दरमा कृषि कर्जा उपलब्ध गराउने बैंक ।
- साना किसानहरूलाई समेत सरल तवरबाट सानो रकमको ऋण उपलब्ध गराउने बैंक ।
- सम्भव भएसम्म कर्जा सूचना शुल्क, कर्जा सुरक्षण शुल्क भन्दा बाहेक अन्य कुनैपनि प्रकारको थप सेवा शुल्क नलिने बैंक
- प्रदेशका सबै जिल्ला तथा अधिकतम स्थानीय तहहरूमा सेवा उपलब्ध गराउन सक्ने बैंक
- पाँच लाख भन्दा सानो कृषि कर्जामा विना धितो सामुहिक जमानीमा कृषि कर्जा उपलब्ध गराउने बैंक
- कृषि व्यावसायिकरण तथा कृषि उपजको मूल्य अभिवृद्धिमा महत्वपूर्ण योगदान गर्न सक्ने, कृषि कर्जाको पहुँच तुलनात्मकरूपमा कम भएको क्षेत्र, सरकारी अनुदानको पहुँच नपुगेको वा कम मात्रामा पुगेको हिमाली तथा पहाडी जिल्लामा सञ्चालित तुलनात्मक लाभ भएका कृषिजन्य उत्पादनसँग सम्बन्धित व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्न सक्ने कार्यका लागि ऋण उपलब्ध गराउने बैंक ।

(ख) बैंक मार्फत कृषि कर्जामा व्याज अनुदान उपलब्ध गराउन मन्त्रालय र मातहत निकायले देहाय बमोजिमको कार्यहरू गर्नु पर्नेछ:-

मन्त्रालयले:-

- कृषि कर्जामा व्याज अनुदान उपलब्ध गराउन बैंकहरू छनोट गरी छनोट भएका बैंकहरूसँग सम्झौता गर्ने ।

मातहत कार्यालयहरूले:-

- मन्त्रालय मातहतका निर्देशनालय र जिल्लास्थित कार्यालयहरूमा सहूलियतपूर्ण कृषि कर्जा सहजीकरण डेस्क स्थापना गर्ने
- सहूलियतपूर्ण कृषि कर्जामा सहजीकरणका लागि व्यावसायिक योजना तयारीका लागि प्रणालीको विकास गर्ने
- सम्बन्धित कार्यालयले सहूलियतपूर्ण कृषि कर्जामा व्याज अनुदानका लागि पन्ध्र दिनको सूचना प्रकाशन गर्ने
- जिल्लास्थित कार्यालयहरूमा सहूलियतपूर्ण कृषि कर्जा लागि निवेदन दिने सेवाग्राहीहरूको प्राविधिक र वित्तीय सम्भाव्यताका आधारमा उपयुक्त अनुदानग्राहीको जिल्लास्तर छनोट समिति मार्फत ऋणका लागि बैंकहरूमा सिफारिस गरिदिने
- आफ्नो कार्यक्षेत्रमा कार्यालयबाट बैंकहरूलाई सहूलियतपूर्ण कृषि कर्जाको सिफारिस गरी स्वीकृत भएका कृषि ऋणको रकम सहितको विवरण तयार गरी व्याज अनुदानका लागि आफ्नो वार्षिक बजेटमा समावेश गरी नियमित रूपमा बैंक मार्फत अनुदानग्राहीलाई व्याज उपलब्ध गराउने
- व्याज अनुदान प्राप्त गर्ने अनुदानग्राहीको नियमित अनुगमन गरी उपलब्ध गराएको व्याज अनुदानको विवरण त्रैमासिकरूपमा तयार गरी निर्देशनालय मार्फत मन्त्रालयमा पठाउने ।

(ग) सहूलियतपूर्ण कृषि कर्जामा व्याज अनुदानको सञ्चालन प्रक्रिया:-

- मन्त्रालयले कृषि कर्जा उपलब्ध गराउने बैंक छनोट गरी सूचना प्रकाशन गर्ने ।
- सम्बन्धित कार्यालयले कृषि कर्जा लागि सूचना प्रकाशन गरी निवेदन दिनेहरूको प्रस्तावित व्यवसायको अनुगमन गरी प्राविधिक र वित्तीय सम्भाव्यताका आधारमा बैंकलाई सहूलियतपूर्ण कृषि कर्जाका लागि व्यावसायिक योजना सहित बैंकहरूलाई सिफारिस गरिदिने ।

- आफ्नो कार्यक्षेत्रमा रहेका बैंकहरू मार्फत कार्यालयको सिफारिसमा स्वीकृत भएका कृषि कर्जाको व्याज अनुदान वापतको रकम वार्षिक बजेटमा समावेश गरी बैंकहरू मार्फत अनुदानग्राहीहरूलाई उपलब्ध गराउने ।
- सहूलियतपूर्ण कृषि कर्जा स्वीकृतीको जिम्मेवारी सम्बन्धित बैंक र अनुदानग्राहीको आपसी सहमतिमा हुनेछ ।

परिच्छेद- ६

विविध

११. **वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन:** अनुदान कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा यस मापदण्डमा उल्लेखित कार्यक्रमहरूमध्ये कुनै कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा प्रचलित नियम कानून बमोजिम वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन गर्नुपर्ने भएमा त्यसको व्यवस्था अनुदानग्राही स्वयंले गर्नु पर्नेछ ।
१२. **खर्च गर्न सकिने:** कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन अनुदान ऐन, २०७७ र नियमावली, २०७८ बमोजिम स्वीकृत मापदण्ड अनुसार मन्त्रालय, निर्देशनालय र कार्यालयले उपलब्ध गराउने अनुदान रकम प्रचलित नियम अनुसार खर्च गर्न सकिनेछ ।
१३. **सिफारिस गर्नु पर्ने:** अनुदान उपलब्ध गराउँदा स्वीकृत बजेट अनुसार विनियोजित बजेटको परिधि भित्र रहेर प्राविधिक कर्मचारीको सिफारिसको आधारमा आर्थिक मापदण्डको अधिकतम सिमा भित्र रहेर मात्र अनुदान उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
१४. **लागत अनुमान:** अनुदान उपलब्ध गराउँदा अनुदानग्राहीबाट प्राप्त अनुमानित लागत अनुमानको सम्बन्धित कार्यालयबाट भेरिफिकेशन गरेर मात्र अनुदान रकम एकिन गर्नु पर्नेछ ।
१५. **अनुदानको सूचना:** कार्यक्रमको प्रकृति अनुसार अनुदानको अधिकतम रकम अनुदानका लागि प्रकाशन हुने सूचनामा नै उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।
१६. **अनुगमन तथा मुल्याङ्कन:** यस मापदण्ड बमोजिम भएको कार्यसम्पादनको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन मन्त्रालय, निर्देशनालय र सम्बन्धित कार्यालयले गर्नेछ ।
१७. **प्रचलित कानून लागु हुने:** यस मापदण्डमा उल्लेख भएका विषयका सम्बन्धमा यसै मापदण्ड बमोजिम र अन्य विषयहरू प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।
१८. **अन्तिम व्याख्या:** यस मापदण्डको बुझाईमा द्विविधा उत्पन्न भएमा अन्तिम व्याख्या मन्त्रालयले गरे बमोजिम हुनेछ ।
१९. **खारेजी र बचाउ:** मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार यस मापदण्डमा संशोधन गर्न सक्नेछ ।